

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Hongkong a Macao – komparace zvláštních
politicko-geografických jednotek**

Dominika Synková

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – britská a americká studia

Bakalářská práce

**Hongkong a Macao – komparace zvláštních
politicko-geografických jednotek**

Dominika Synková

Vedoucí práce:

PhDr. David Šanc, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, duben 2019

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Davidu Šancovi, Ph.D. za jeho rady, za čas, který mi věnoval, a za trpělivost.

Obsah

Úvod.....	7
1. Hong Kong	12
1.1 Počátky kolonizace	13
1.2 Hongkong od konce 19. století po konec 20. století.....	17
1.2.1 Vnitřní systém během „zlatého věku“ kolonizace.....	17
1.2.2 Společnost.....	20
1.2.3 Události ve vývoji v letech 1898-1997	22
1.3 Předání Hongkongu po čínskou správu	27
1.3.1 Politická situace a správní uspořádání	27
1.3.2 Vyjednávání.....	29
1.3.3 Čínsko-britské prohlášení	31
1.4 Situace po předání Hongkongu Číně.....	32
1.4.1 Politická struktura a politické reformy	33
1.4.2 Ekonomika	36
1.4.3 Společnost a snaha o demokratizaci	37
2. Macao	41
2.1 Kolonizace	41
2.1.1 Vnitřní systém portugalského Macaa	46
2.1.2 Společnost.....	49
2.1.3 Macao ve 20. století	50
2.2 Předání Macaa pod čínskou správu	53
2.2.1 Vyjednávání.....	53
2.2.2 Čínsko-portugalské prohlášení	54

2.3 Po předání Macaa Číně v roce 1999	55
2.3.1 Politické uspořádání	55
2.3.2 Ekonomika	56
2.3.3 Společnost v souvislosti s přechodem Macaa pod Čínu.....	58
3. Komparace Hongkongu a Macaa	60
3.1 Kolonizační doba	60
3.2 Společná prohlášení	64
3.3 Postoj obyvatel jednotek k Číně	65
Závěr.....	68
Zdroje	72
Resumé	77

Úvod

Macao a Hongkong společně tvoří dvě zvláštní administrativní oblasti Čínské lidové republiky (*SARs*). Tyto bývalé portugalské a britské kolonie jsou již od 90. let oficiálně součástí Číny, a přestože mají povolenou samosprávu a vlastní miniústavy, je Čína odpovědná za jejich mezinárodní záležitosti, obranu a armádu. Tento princip “jedna země, dva systémy” bude v Hongkongu zachován do roku 2047 a do roku 2049 v Macau.

V první části práce se zabývám Hongkongem, který býval britskou kolonií. Britové si toto území podmanili v 19. století po dvou opiových válkách, po jejichž výsledcích Čína musela přistoupit na (pro ni první) nerovnoprávné smlouvy. Britové v Hongkongu zavedli ojedinělý a na svou dobu velmi pokrokový systém správy a také sem přenesli některé pro západní země velmi typické rysy, jako jsou minimální zásahy do státu, téměř žádná tarifní omezení obchodu a princip *laissez-faire*. Na začátku práce popíši, jak Britové získali hongkongská území, jakou formou je spravovali, jaké zde bylo složení společnosti a jaké byly mezi jejími jednotlivými složkami vztahy a jak se území formovalo až do nastolení tématu předání. Ve spojení s tímto tématem popíši, jaké situace tomuto rozhodnutí předcházely a jaké byly stanoveny podmínky, které musely být po jeho naplnění dodržo-

vány. V poslední části této „hongkongské třetiny“ se budu zabývat vývojem Hongkongu po roce 1997. Konkrétně popíši aktuální politický systém, hongkongskou ekonomiku a nejdůležitější částí bude podkapitola týkající se společnosti a jejích snahách o prosazení demokracie. I přestože Čína ještě po několik dekád musí zachovat zmíněný princip o dvojím systému, pomalu na hongkongské občany vyvíjí nátlak a snahu omezit oblastní autonomii. Občané na tyto snahy reagují každoročními protesty, které se konají především 1. července, jenž symbolizuje výročí předání. Totožnou strukturu práce zvolím u Macaa. Macao a Hongkong mají mnoho společného. Stejně jako Hongkong bylo i Macao kolonizováno evropskou mocností, a to Portugalskem po téměř 400 let, a v 90. letech také bylo předáno Čínské lidové republice. I v „makajské“ části práce se budu zabývat nejdříve kolonizačním obdobím. Popíši jeho počátky, politické uspořádání a společenské vztahy za portugalské nadvlády. Poté se přes vývoj oblasti v průběhu času dostanu i k makajskému předání, v jehož souvislosti zmíním hlavní otázky, které jej doprovázely, a za jaké atmosféry k předání došlo. Poslední úsek této části budou tvořit opět informace ohledně stavu jednotky po roce 1999, kdy se budu zabývat makajským politickým uspořádáním, ekonomikou této oblasti, která je nedomyslitelně spojena s hazardem, a na závěr společenskou atmosférou.

Ačkoliv mají jednotky mnoho společných rysů, kdy některé byly již zmíněny, můžeme mezi nimi nalézt i řadu odlišností. Důvody mocností pro získání těchto kolonií se značně lišily, stejně tak jejich přístup k původnímu čínskému obyvatelstvu i k dalším rasám. Jednotky také již v této době měly s Čínou odlišné vztahy, které se promítly jednak do samotného předání, ale i do současnosti. Co se současné situace týče, obě jednotky jinak reagují na rozpínavost Číny a na její kroky pro omezení demokracie a autonomie. Tyto rozdílné reakce mají své kořeny právě již v koloniální době, jelikož každá jednotka měla odlišně daný status, což se projevilo na míře sebeurčení jejích občanů. Veškeré tyto rozdíly, které jsem během tvorby práce zaznamenala, a to od kolonizace po současnost, budou zaznamenány ve třetí části práce.

Prvním dílčím cílem této práce bude definovat jednotlivé rysy kolonizace evropskými mocnostmi. Konkrétně tedy vyjmenuji podmínky, za kterých byla území mocnostmi získána, jakým způsobem zde poté mocnosti vykonávaly správu, jaká byla společenská situace a co předcházelo předání jednotek pod čínskou správu. Druhým dílčím cílem bude charakterizovat, co s sebou předání v 90. letech 20. století přinesla a na konkrétních příkladech znázornit, jaký efekt má zařazení jednotek pod Čínu a jak na jednotlivé kroky ze strany Číny jednotky reagují.

Hlavním cílem práce je zjištění fakta porovnat, a tím ukázat hlavní rozdíly mezi jednotkami. Budu komparovat správu jednotek během koloniální doby, poté postoj Portugalie a Británie k předání a smlouvy, které u příležitosti předání vznikly, a v poslední řadě porovnáám současné vztahy Macaa a Hongkongu s Čínou.

V této práci vypracuji dvě případové studie, kdy první studie se bude týkat Hongkongu a druhá studie se bude zabývat Macaem, které poté budu komparovat. U obou případových studií zvolím stejnou strukturu a pomocí informací, které převzmu ze sekundárních pramenů, popíši klíčové události ve vývoji Hongkongu i Macaa. U obou jednotek tak vytvořím objektivní přehled teoretických východisek, která k danému tématu současné prameny nabízejí. V obou studiích vyselektuji události, které zasáhly obě jednotky, a prvky, které se obou jednotek týkají. Tyto události a prvky poté budu komparovat. Jako první porovnáám rozdíly u obou jednotek během koloniální správy, a to konkrétně způsob získání a společenské vztahy. Dále veškeré okolnosti související s předáním oblastí pod Čínskou správu, čímž mám na mysli body, na jejichž zachování mocnosti po předání trvaly, a co k předání mocnosti vedlo a jako poslední porovnáám reakci jednotek na tuto změnu, především tedy postoje obyvatelstva na chování ze strany Číny.

K získání informací na tvorbu této práce využívám především sekundární zdroje, a to knihy. Z většiny jsou knihy v anglickém jazyce, v českém jazyce mi nejvíce informací poskytla kniha od Slavomíra Strnada, který velmi přehledně popisuje historii jak Hongkongu, tak Macaa. Nicméně v některých případech událost pouze zmíní, ale již ji příliš nerozvede (např. období během světových válek). Podrobnější popis mi nabídly cizojazyčné knihy, u Hongkongu například *A Concise History of Hong Kong* od J.M. Carrola, ve které je o určité klíčové části hongkongské historie celá kapitola. V kapitolách o vyjednávání mi byla velmi nápomocná kniha *Portugal, China and the Macau Negotiations, 1986-1999* od Carmen A. Mendes, která je především o portugalsko-čínských vyjednáváních, ale velmi často se zde vyskytují i informace o britsko-čínském vyjednávání. Převážně v práci využívám internetové zdroje, a to především kvůli novodobým událostem a tiskovým zprávám. Většinu informací o současné správě a politickém uspořádání mi poskytly oficiální webové stránky vlád a Ministerstva zahraničí ČR. Primární zdroje jsem využila při pojednání o smlouvách.

1. Hong Kong

Hongkong, celým názvem zvláštní administrativní oblast Čínské lidové republiky Hongkong, leží na pobřeží Jihočínského moře a je zvláštní správní jednotkou Čínské lidové republiky. Pojmem “Hongkong” se v současnosti většinou myslí 4 hlavní oblasti: hongkongský ostrov, kowloonský poloostrov, ostrov Lantau a soubor více než dvou stovek ostrovů zvaný New Territories. Každá z těchto částí přešla pod britskou správu v 19. století, například Kowloon v roce 1860 na základě Pekingské smlouvy a New Territories v roce 1898. Britský vliv zde nabyl na síle po první opiové válce, nicméně prvotní obchodní kontakty mezi Čínou a Anglií započaly již o dvě století dříve. Často se objevují úvahy, proč tedy Britové o Hongkong tolik stáli. Tato oblast nemá žádné významné přírodní zdroje, je zde po většinu roku vlhké a teplé podnebí a ani vysoká přelidněnost, která oblast trápí především v současnosti, a minimální rozsah dobré půdy pro stavitelství se nedají považovat za přednosti. Obecně britská kolonizace byla charakteristická tím, že se především orientovala na tzv. škrťící body a na strategicky umístěné oblasti pro britské lodě. I přes své nevýhody byl Hongkong pro Brity geograficky strategické území s horami chráněným přístavem, který skýtal obrovský potenciál. Sám ministr kolonií lord Stanley roku 1843 řekl, že Hongkong nebyl obsazen z klasických

koloniálních důvodů, ale především z důvodů vojenských, diplomatických a obchodních (Carroll 2007, s. 12). Z těchto důvodů se zde Británie angažovala až do roku 1997, kdy proběhlo předání Hongkongu pod čínskou správu. Přejedání pod jinou velmoc bylo doprovázeno striktními podmínkami, kdy hlavním bodem bylo udržení určitých zavedených pravidel (právních, správních i ekonomických) po dobu padesáti let od předání. Vysoká míra autonomie, která je zavedena v hongkongské miniústavě, vysvětluje princip „jedna země, dva systémy“, který je s Hongkongem velmi často spojován.

1.1 Počátky kolonizace

Dlouhou dobu před příchodem evropských kolonizátorů měla hongkongská oblast již nezanedbatelné kulturní zkušenosti. Nalezené artefakty naznačují, že toto území bylo osídleno již od neolitu (Jurášová 2018 a). Zhruba před 2230 lety se tato oblast stala součástí dynastie Qin, jejíž elitou bylo 5 osadnických rodin, tzv. Pět velkých klanů, které se zasloužily o budování zděných vesnic a měst s příkopy a branami, a již v této době Hongkong navázal spojení s Pekingem, které vydrželo po několik staletí (Jurášová 2018 a).

I přes to, že prvním Evropanem, který stanul na tomto území, byl v první polovině 16. století portugalský mořeplavec Jorge Álvares, jak již bylo řečeno, je Hongkong neodmyslitelně spojován především s Velkou Británií. Nicméně tomu

tak být nemuselo, zpočátku byli někteří významní britští politici k Hongkongu velmi skeptičtí. Například lord Aberdeen, britský ministr zahraničí v 50. letech 19. století, věřil, že udržení Hongkongu by bylo příliš nákladné a mohlo by to uškodit britským vztahům s Čínou, nicméně zvítězily názory, které zastávali například superintendant obchodu v Číně Charles Elliot či první hongkongský guvernér a Elliotův nástupce Henry Pottinger, kladoucí důraz na nezanedbatelný obchodní a vojenský význam Hongkongu (Carroll 2007, s. 12).

Britové začali v Číně působit ve 20. letech 17. století prostřednictvím britské Východoindické společnosti. Přestože byli Britové hlavním aktérem čínského zahraničního obchodu, bylo jejich pole působnosti značně limitováno císařským dekretem z roku 1757, který umožňoval legální obchod s cizinci pouze v přístavu Kanton. Díky zmíněné skutečnosti se o obchodu této doby hovoří jako o „kantonském obchodním systému“. V Evropě rostla poptávka po čaji, porcelánu a hedvábí, přičemž čaj, britský národní nápoj, bylo možné v dané době pěstovat pouze v Číně. Čaj se vyvážel v ohromném množství, a tak se Britové snažili nalézt surovinu, za kterou by tyto v Evropě vzácné komodity bylo možné vyměnit. Ve zmíněné situaci přišlo na řadu opium. Produkt z nezralých makovic máku setého pěstovaného v Indii a dováženého Východoindickou společností, která měla do roku 1834 monopol od britského parlamentu na obchod s Čínou, s sebou přinesl drogovou závislost

pro milióny. V důsledku nadužívání této drogy hrozil hospodářský rozvrat a opium bylo čínským císařem zakázáno, a to jak jeho výroba, tak jeho dovoz. Císařův zákaz příliš nesplnil svůj účel, opium si do Číny i tak našlo cestu, a to nelegální. Vznikl černý trh, vzrostla korupce, a to především mezi úředníky, kteří byli ochotni za úplatek ignorovat porušení zákona, a ilegální obchod. Kantonem otrásl rok 1839, kdy se proti této situaci konala razie ze strany čínského komisaře pro zamezení obchodu s opiem Lina (Špaček nedatováno). Překupníci byli pozatýkáni, mnoho tun této návykové drogy bylo zničeno a zároveň byl pozastaven „(..)jakýkoliv obchod s Brity, dokud se nezastaví pašování opia a cizinci se nepodřídí čínským zákonům” (tamtéž). Britskou reakcí byla expedice, která s sebou přinesla řadu vyjednávání a v lednu roku 1841 vztyčila „(..)svou státní vlajku na ostrově Hongkongu a učinila jej tímto krokem britskou državou” (Strnad 2001, s. 90). Výsledkem první opiové války byla Nankingská smlouva v roce 1842 mezi Velkou Británií a dynastií Čchingů, která zahrnovala článek o časově neomezeném vlastnictví Hongkongu britskou korunou (Strnad 2001, s. 91). Čchingové dále museli otevřít dalších pět přístavů pro zahraniční obchod, povolit opiový obchod, zaplatit válečné reparace a náhrady za zničené opium (Jurášová 2018 b). V čínských dějinách se jednalo o první nerovnoprávnou smlouvu uzavřenou s evropskou moc-

ností. Smlouva ale Británii nepřinesla tak velký obchodní nárůst, jak Britové předpokládali, a zatímco se čínská strana snažila udržet cizince pouze na omezených územích, Britové doufali, že Nankingská smlouva povede k dalším smlouvám, jenž by nakonec otevřely Čínu zahraničnímu obchodu, ve kterém Británie bude mít výsadní postavení (Carroll 2007, s. 22). V 50. letech se tedy Hongkong opět stal důležitým bodem v dalším čínsko-britském sporu – ve druhé opiové válce. Během této války, konkrétně v roce 1858, došlo k podpisu smlouvy z Tientsin (nebo také Tianjin). Tato opět nerovnoprávná smlouva vešla v platnost v 60. letech po ukončení války, podílely se na ní Francie, Rusko, Čína, Británie a Spojené státy a v jejím důsledku bylo otevřeno deset dalších čínských přístavů, zúčastněné státy směly vytvořit diplomatické rezidence v Pekingu a pro své obchodníky získaly přístup do čínského vnitrozemí (Carroll 2007, 23). Po ukončení války Britové na základě smlouvy z Pekingu získávají i část Kowloonu, Ostrov kameníků a plně obsazují Kanton. Další území Británii připadla po roce 1898, kdy uzavírá dohodu s Čínou o pronájmu tzv. New Territories a 235 přilehlých ostrovů na dobu 99 let (Generální konzulát ČR v HK 2019) – tedy od 1. 7. 1898 do 30. 6. 1997.

1.2 Hongkong od konce 19. století po konec 20. století

1.2.1 Vnitřní systém během „zlatého věku“ kolonizace

Koloniální správa Hongkongu byla unikát, který neměl obdoby – „(...)byla to forma vlády a spravování země zcela archaická, typická spíše pro 19. století, působící ve 20. století, a mnozí dodávají, že za technicko-ekonomických podmínek 21. století” (Strnad 2001, s. 112). Spolu s Brity do této asijské oblasti přišla spousta rysů tolik typických pro tuto velmoc, a to např. založení ekonomiky na principu laissez-faire. Po celou dobu kolonizace měly dominantní postavení velké obchodní společnosti, které byly v držení Angličanů či Skotů. Nejspíš nejznámější a jistě nejstarší z nich, Jardín Matheson zde působí již od roku 1842, kdy zde začala obchodovat s opiem a hedvábím. Klíčovou obchodní základnu si z Hongkongu udělaly i firmy jiných národností, například bostonská firma Russell, německá Siemssen či portugalská J. J. dos Remedios, která sem přesunula svou působnost z Macaa (Carroll 2007, s. 34). Velká výhoda hongkongské ekonomiky spočívala i v masivním přísunu levné pracovní síly z Číny. I přes zmíněné ekonomické výhody byl v letech 1845-1941 stále klíčovým bodem ekonomiky obchod s opiem, se kterým obchodovaly téměř veškeré zahraniční firmy, a to tedy po dobu téměř 100 let (tamtéž). Co se finančnictví týče, našli bychom zde dvě zvláštnosti, a to neexistenci jakékoliv centrální, státní či národní banky a ani emisní banky, tedy

instituce, která vydává a spravuje oběživo. O finanční politiku se starala Hong Kong and Shanghai Bank existující již od roku 1865, které svěřovalo a zadávalo úkoly finanční oddělení vlády, a o oběživo se staraly dvě soukromé banky (Strnad 2001, s. 108).

Vzniká zde otázka – jak správa tohoto území mohla po tolik dekád fungovat? Jedním z důvodů může být striktně daná hierarchie moci. Moc se držela v pomyslném trojúhelníku, který tvořil guvernér, výkonná rada a zákonodárna rada. Po tomto trojúhelníku následovala městská rada. Guvernérem byl Brit, kterého jmenoval panovník na návrh ministra zahraničí. I přes to, že se s touto funkcí pojil názor, že je guvernér nejvyšším pánem nad celou kolonií, byl velmi přísně hlídán ze strany britského Ministerstva zahraničí a parlamentu. Druhým vrcholem trojúhelníku byla výkonná rada, která nahrazovala „klasickou“ vládu. Byla tvořena pěti úředníky, kteří pocházeli z britské elity, a měla především poradní funkci. Třetím tělesem byla rada zákonodárna, která nahrazovala parlament. Tvořilo ji dvacet vyšších úředníků a třiadvacet tzv. neoficiálů (Strnad 2001, s. 113). Z části obyvatelstvem volený orgán byla až městská rada, která byla způli volená a způli jmenovaná. Poskytovala platformu pro debaty či vznášení protestů. Systém byl založen na dosazování shora, na dodržování pravidel byrokratických struktur a na minimálním vnějším vlivu, po dlouhou dobu zde chyběly politické strany a jakékoliv

odbory byly spíše sdružení, patrná byla i korupce či manipulace s veřejným míněním (Strnad 2001, s. 113). Dalšími důsledky britské správy bylo i chování respektu k zákonům a jejich dodržování ze strany občanů, správní systém byl v rámci možností čestný, soudci byli vysoce nezávislí a neovlivnitelní, stát do ekonomiky zasahoval pouze minimálně a občanské svobody se řídily nejvyššími mezinárodními normami (Strnad 2001, s. 144). Nicméně z ekonomického potenciálu Hongkongu prosperovala pouze určitá třída obyvatelstva, vzrostla kriminalita, a to jak na pevnině, tak i na moři a část obyvatelstva odmítala přijmout britskou jurisdikci, což způsoboval napětí mezi zbytkem obyvatel i mezi Čínou a Británií (Carroll 2007, s. 19). Zmíněné spory souvisely i s tím, že se policejní složky a instituce, jejichž nejvyšší místa vždy zastávali Britové, nechovaly k obyvatelstvu stejným způsobem. Pokud se jednalo o neevropského obyvatele, často docházelo k policejnímu útlaku, k ohýbání jurisdikce a k nespravedlivým soudním procesům. Téměř každý obviněný Číňan byl u soudu prohlášen za vinného a zločiny spáchané Číňanem proti Evropanovi byly vždy hodnoceny mnohem přísněji, než když byl zločin spáchán naopak (tamtéž, s. 48). Bylo vydáno několik nařízení, která tuto diskriminaci v jeden moment prohloubila a o chvíli později se ji snažila zmírnit. V roce 1842 bylo Číňanům, kromě strážných, zakázáno vyjít na ulici po jedenácté hodině

večer, o dva roky později guvernér vytvořil funkce tzv. čínských mírových strážníků (anglicky „native Chinese Peace Officers“), kteří měli právo řešit občanské neshody, ale také často brali úplatky, v roce 1888 vyšel zákaz na veřejné shromáždování Číňanů bez souhlasu guvernéra, s výjimkou obřadů a slavností, a téhož roku byla i dalším nařízením zabráněna hlavní část města pro domy v evropském stylu (tamtéž, s. 49). Mezi zmírňovací prostředky patřilo např. povolení z roku 1857, díky kterému se Číňané mohli stát právníky, dále nařízení o rok později opravňující Číňany ke členství v porotách při soudních procesech, aby byla projevena i vůle této části obyvatelstva, a kvůli zachování vřelých vztahů s čínskými obchodníky vláda zrušila v roce 1861 funkci mírových strážníků (tamtéž, s. 51).

1.2.2 Společnost

Napětí mezi obyvatelstvem bylo téměř nevyhnutelné, na malém území se střetávalo několik národností i vyznání. Obyvatelstvo v Hongkongu bylo velmi multietnické, kromě Britů a Číňanů zde byl značný počet Indů, Peršanů, Portugalců z Macaa, židů z Bombaje, Arménů a Američanů (tamtéž, s. 36). I přes tento národnostní mix závažnější konflikty většinou nezačaly na „nižší“ úrovni,

tedy mezi lidem, ale na té vládni¹. Oproti čínskému obyvatelstvu se značně vymezovalo to evropské, které nejčastěji zastávalo funkce jako příslušník policie, vládní úředník, obchodník, supervisor či voják. Evropané vůči Číňanům i jiným národnostem zastávali rasistický postoj. Žili především v oblasti Victoria Peak, aby se na ostatní dívali shora, a vybudovali si zde kromě klasických britských domů a luxusních rezidencí i soukromou nemocnici, hotel a další zařízení, založili v Hongkongu několik klubů (např. žokejský či kriketový), z nichž byli Číňané, Indové, ženy a další menšiny vyloučeni, a přivezli si i typickou britskou posedlost sociálním statusem (Carroll 2007, s. 42). Co měly obě tyto dominantní rasy společné, byla vysoká převaha mužů ve společnosti. Tento společenský rys byl snad jediný, co s oběma skupinami spojovalo i indické obyvatelstvo, jehož muži zastávali funkce policistů či vězeňských dozorců, a vzhledem k tomu, že se Indům nedostalo přijetí od čínského, ani od britského obyvatelstva, vytvořili si vlastní uzavřenou komunitu. Ženy se v Hongkongu vyskytovaly v mnohem menším počtu, nejčastěji

---

¹ Ukázkovým příkladem je spor o Vietnam mezi Francií a Čínou ve druhé polovině 19. století, který zasáhl i společnost v Hongkongu. V 70. letech požádal Vietnam, především díky historickým vazbám, Čínu o pomoc proti Francii, což vyvolalo čínsko-francouzské válčení na vietnamských hranicích. Francouzské jednotky poté zaútočily na Tchaj-wan a na pobřežní město Fuzou, a Číňané zase pálili evropské kostely. Na útoky Francie ve zmíněných oblastech aktivně Číňané upozorňovali i v Hongkongu. Situace v Hongkongu vyvrcholila v polovině 80. let, kdy koloniální vláda ignorovala postoje čínských obyvatel a dovolila francouzským lodím využívat hongkongský přístav na dodávky zboží a potřebné opravy, a dokonce pokutovala pracovníky, kteří pro Francouze odmítli pracovat (Carroll 2007, s. 37). Reakcí na chování vlády byly stávky, protesty, ale především růst čínského nacionalismu v oblasti. Centrem této části obyvatelstva se stal chrám Man Mo, který získal i funkci informačního orgánu pro čínskou komunitu a výboru, který měl řešit spory a komunikovat s ostatními výbory (tamtéž).

zastávaly pozice jako služka či zdravotní sestra a jen velmi malá hrstka z nich mohla řídit vlastní byznys, a to pouze v podobě malého obchůdku (tamtéž). Kromě Britů tvořili majetnější skupinu obyvatelstva i Peršané. I přes jejich zajištění, loajalitu k britské koruně, štedrost, obchodní upřímnost a zálibu ve filantropii byli z evropského společenského života také vyloučeni, a tak si i oni vytvořili vlastní komunitu, a to i s vlastním hřbitovem (Carroll 2007, s. 46).

1.2.3 Události ve vývoji v letech 1898-1997

I přes střet ras, náboženství a jazyků probíhala kolonizace bez jakýchkoliv výrazných krveprolití na obou stranách. Výraznějším výkyvem z této stability do 1. světové války byl ozbrojený konflikt v letech 1899-1901 v Číně zvaný jako boxerské povstání, ve kterém se projevil odpor vůči cizincům v důsledku tlaku vyvolaného předáváním území a přístavů (jako např. New Territories atd.) v 90. letech 19. století zámořským zemím. V roce 1901 byla porážka boxerů formálně uznána v tzv. boxerském protokolu, který zároveň posílil místní vliv zemí Západu, které si zde poté prosadily neomezený obchod podél pobřeží (Strnad 2001, s. 109). I přes zmíněný konflikt Hongkong stále vzkvétal, a to především jeho přístav. O jeho rozkvětu svědčilo i dokončení železnice Kowloon-Kanton v roce 1912, nicméně se objevila i druhá strana tohoto růstu v podobě prvních obav z přelidnění, nízkých hygienických podmínek a výskytu moru (Strnad 2001, s. 109). V letech

1912-13 se také odehrál tzv. tramvajový bojkot (Tram Boycott), při kterém se projevila velká závislost Hongkongu a Číny. Vláda v Hongkongu v roce 1912 zakázala oběh čínských peněz a sám bojkot započal, když guvernér přesvědčil první dvě tramvaje a trajektovou společnost, aby přestaly přijímat čínskou měnu, což zásadně zasáhlo čínské obyvatelstvo (Carroll 2007, s. 85). Zákaz byl také brán jako urážka nově vzniklé ČLR po revoluci v roce 1911. Vláda situaci uklidňovala tvrzením, že k zákazu došlo pouze z ekonomických důvodů, a přesvědčila vlivné čínské elity a obchodníky, aby jí pomohli bojkot ukončit. Několik měsíců nato vypuká 1. světová válka. Spolu s jejím začátkem byly zavedeny bilaterální dovozní dohody, dovozní kvóty a celní bariéry, a zatímco vymizely vlivy Německa a Ruska, americké zájmy zde rostly (Strnad 2001, s. 109). Až jedna čtvrtina evropských mužů byla povolána na frontu a došlo i ke snížení evropského obchodu, z čehož profitovaly lokální asijské firmy, a také se Číňané začali angažovat v dosud čistě evropských odvětvích, jako třeba bylo bankovníctví (Carroll 2007, s. 86). Konec války v roce 1919 s sebou přinesl i společenskou anomálii – celá hongkongská komunita, bez ohledu na vrstvu či původ, společně uspořádala slavnost ke konci války a všichni jej společně oslavovali. Po konci války, konkrétně v roce 1921, si britští stratégové uvědomili důležitý fakt – Hongkong je pro ně neubránitelný. Británie bere v potaz veškeré současné i uplynulé okolnosti, ke kterým se přidává dění

v Číně – u moci je Sunjatsen (po něm Čankajšek), a rozhodla se na základě všech faktorů slíbit, že zmírní svůj vliv v čínských městech, čímž ale významně vzroste význam Hongkongu (Strnad 2001, s. 110).

20. a 30. léta hongkongské historie se nesla v duchu rostoucího čínského nacionalismu, se kterým se pojily stávky a bojkoty, a anti-imperialismu, díky kterému byli cizinci bráni jako „nepřátelé čínského lidu” (Mendes 2013, s. 14). Část čínského obyvatelstva volala po politické jednotě s Čínou, po zrušení nerovnoprávných smluv, extraterritoriality a po ukončení zvýhodňování cizinců (Carroll 2007, s. 89). Zde se projevuje výrazný rozpor ve společnosti – mnoho Číňanů i přes rostoucí čínský nacionalismus stále zůstalo loajální ke koloniální vládě (tamtéž, s. 105). Další charakteristikou této doby bylo otevírání Hongkongu pro zbytek světa, kterému napomohly pokroky v komunikaci a v dopravě. Rostoucí vliv Číňanů, který jim umožnila 1. světová válka, se promítl i v politické sféře, kdy do výkonné i legislativní rady byli nominováni i dosazeni někteří Číňané (tamtéž, s. 95). Rostoucí roli Hongkongu, stejně jako většinu světa, ve 40. letech zasáhla 2. světová válka. 8. prosince 1941 došlo k japonskému útoku na Hongkong společně s útoky na Pearl Harbour, na Malajsko a na Filipíny a 20 let stará předpověď o neubránitelnosti se začala plnit. Britští obránci nebyli schopni odporovat vybave-

ným a dobře připraveným Japoncům, kolonie nedokázali zachránit. Guvernér kapituloval, stejně tak i velitel britských sil, bílé obyvatelstvo bylo zavřeno v internacním táboře Stanley a ozbrojené síly byly uvězněny v kasárnách (Strnad 2001, s. 111). Po téměř čtyřech letech této situace japonský císař dne 16. srpna 1945 potvrdil svou kapitulaci. Tato zpráva přinesla pro Japonce šok a určitý zvrat událostí a 31. srpna přijely britské flotily. Mezitím, co obyvatelé Hongkongu bojovali o svůj život, F. D. Roosevelt slíbil Čankajškovi, tehdejšímu čínskému prezidentovi, předání osvobozeného Hongkongu svobodné Číně, kdy protislužbou za tento slib mělo být stanovení Hongkongu svobodným přístavem (tamtéž). Je zajímavé, že kdo v této (nakonec nenaplněné) dohodě chyběl, byla Anglie, která ji samozřejmě nepodporovala, byť už jen kvůli obavám z rostoucího vlivu Mao Ce-tunga a komunismu či kvůli nechuti z možné ztráty části impéria. Svůj nesouhlas s Rooseveltovým návrhem vyjádřil i Josif Stalin, který si přál slabou a rozdělenou Čínu (Chung-Yan 2016). Nicméně tato akce F. D. Roosevelta nebyla první situací, kdy se Spojené státy angažovaly v Hongkongu. Pro Spojené státy měl Hongkong význam již od 19. století. Oblast zájmu byla zpočátku především ekonomicko-obchodního typu. Američtí překupníci zde obchodovali s opiem a Hongkong se stal jedním z hlavních bodů amerického transpacifického obchodu tohoto století (Carroll 2007, s. 5). V době studené války oblast sloužila jako základna pro anti-

komunistickou propagandu, svou roli sehrála i během války ve Vietnamu a korejské války, kdy sloužila jako rekreační oblast pro příslušníky armády, a po konci těchto válek dodával Hongkong na americké trhy nejrůznější spotřební zboží (tamtéž).

Období po konci 2. světové války se nazývá „šedá zóna“ hongkongské historie, která se přesněji datuje mezi lety 1950-1978 (Strnad 2001, s. 130). V této době je počáteční klid kolonie již definitivně u konce. V roce 1950 do Hongkongu přichází masa utečenců z Číny v reakci na nástup Mao Ce-tunga, o 6 let později se koná rebélie proti nečínským cizincům a hned o několik let později je následována vzpourou proti koloniálním utiskovatelům (tamtéž, s. 131). V 50. letech Hongkong také získává ve značné míře administrativní a finanční autonomii, díky čemuž si oblast sama mohla korigovat daňovou politiku a sociální program (Carroll 2007, s. 171). V 60. a 70. letech získala koloniální vláda i pravomoc na vlastní nastavení obchodní politiky a burzovní sazby, což způsobilo obcházení dekolonizačních nařízení a politických reforem od britské vlády (tamtéž). V roce 1982 Hongkong navštěvuje britská předsedkyně vlády Margaret Thatcherová. M. Thatcherová se v Hongkongu setkává se zmínkami o čínském vlastnictví Hongkongu, objevují se především hesla o jeho brzkém navrácení. V reakci na tuto vlnu Thatcherová při-

pomněla existenci smluv, které obě strany podepsaly. Smlouvy byly dle Číny neplatné, a tak byla vyvolána diplomatická válka o Hongkong. Kvůli této situaci vznikla speciální komise, jejímž úkolem bylo celou situaci zanalyzovat a najít vhodné řešení. Komise se scházela dva roky, během kterých čínská strana několikrát porušila mlčenlivost, ale ani se nebála nátlaku či výhrůžek a její počínání se zklidnilo až v roce 1984 pádem hongkongského dolaru (Strnad 2001, s. 131). 19. prosince 1984 bylo předsedy vlád Británie (M. Thatcherová) a Číny (Čao C'Jang) podepsáno prohlášení k otázce Hongkongu, které oficiálně stvrdilo fakt, že se Hongkong 1. 7. 1997 stane svrchovaným územím ČLR jako zvláštní administrativní území.

1.3 Předání Hongkongu po čínskou správu

Britové se ve svých zbývajících letech působení pokouší o demokratizaci oblasti, avšak stále více zde začíná být i přes tyto snahy patrný rostoucí vliv Číny, její netrpělivost a odpor k jakýmkoliv reformám či závažným změnám.

1.3.1 Politická situace a správní uspořádání

Netrpělivost Číny byla logická, ale co dodnes vyvolává spoustu otázek bylo chování Británie, které se projevilo ve volbách v roce 1988, kdy britský ministr tajně akceptoval čínské vetování zmíněných voleb. Cílem čínského veta bylo odložit volby až na rok 1991, a to z důvodu zpomalení vzniku opozice a reformem

(Strnad 2001, s. 135). První svobodné politické volby se tedy konaly až v roce 1991. Volila se třetina zákonodárného sboru („Parlamentu“) Legco, druhá třetina byla jmenována korporacemi a třetí guvernérem (tamtéž). V roce 1992 byl nově jmenován poslední britský guvernér, Chris Patten. Svou funkci započal projevem, ve kterém navrhoval demokratické reformy, jako například zvýšení počtu volebních zástupců v Legco (nikoliv jmenovaných) a navrhnul rozšíření volebního práva díky snížení věkové hranice voličů na 18 let (tamtéž). Svým projevem velmi pobouřil Čínu, která reformy považovala za prodloužení britské koloniální vlády, a tak Pattenova napadala a kritizovala za nedodržování zásad společného prohlášení. Pattenovy reformy měly možnost se projevit již ve volbách roku 1995. V lednu roku 1996 jmenovala ČLR tzv. přípravný výbor složený ze 150 osobností, jehož úkolem bude jmenovat vládu Zvláštní administrativní oblasti Hongkong. Přípravný výbor jmenoval volební výbor, který tvořilo 400 členů a jehož úkolem bylo zvolení prozatímní legislativy. Pravomoc tohoto volebního výboru byla podpořena pekingským Úřadem pro Macao a Hongkong, který nařídil, že všech 23 vysokých úředníků hongkongské státní správy bude muset s prozatímní legislativou okamžitě souhlasit a ihned se dle ní začít řídit (Strnad 2001, s. 141). Propekingskými organizacemi nominovaný volební výbor za hlavu exekutivy vybral loďařského magnáta Tunga Chee-hwa, který byl známý také jako C. H. Tung (tamtéž). Po jeho

jmenování došlo též ke zmíněné volbě legislativy, kdy 51 členů z celkových 60 pocházelo z onoho výboru o 400 členech, která ihned ve svých prvních dnech ve funkci změnila nebo zrušila až 25 zákonů (tamtéž). C. H. Tung si jmenoval i svou budoucí vládu. K oficiálnímu předání ještě nedošlo, nicméně Čína již opatrně rozšiřovala svůj vliv – investovala, vypuzovala nečínské instituce a další aktéry a zřídila v Hongkongu investičně-obchodní organizaci Citic, která v budoucnu ovládne důležité obory (tamtéž). Kromě čínského vlivu rostly i občanské obavy, jako například strach z potenciálního růstu korupce, omezování občanských práv a svobod, z růstu kriminality, ze zásahů státu do ekonomiky (na což byl teď Hongkong po století a půl zvyklý jen minimálně). Občané se báli i růstu kriminality a zvýšeného přistěhovalectví z Číny. Také vzniká otázka, jak dlouho setrvá hongkongská vláda v rukou hongkongských občanů.

1.3.2 Vyjednávání

Vyjednávání o Hongkongu mezi Británií a Čínou je možné rozdělit do dvou etap. První etapa začíná v září roku 1982. V této etapě se obě strany dohodly na programu jednání a na dalších postupech. V této fázi byly hlavním sporem mezi oběma stranami tři nerovnoprávné smlouvy (Smlouva z Nanjingu, pekingská smlouva a Úmluva o rozšíření Hongkongu) a otázka suverenity. Od začátku jednání Čína tvrdila, že vždy byl Hongkong v její sféře vlivu, čehož nikdy nevyužila

kvůli britské okupaci, a znevažovala platnost smluv (GovHK nedatováno). Británie trvala na tom, že tři zmíněné smlouvy jsou stále platné. Mezi říjnem 1982 a únorem 1983 proběhlo pět debatních kol, během nichž se obě strany neústupně držely svých stanovisk, a tak se žádné dohody nepodařilo dosáhnout (tamtéž). Změna názorů nastala jen o pár týdnů později, a to v březnu roku 1983, kdy britská vláda uznala čínskou suverenitu nad Hongkongem. Patová situace nad otázkou suverenity mezi Čínou a Británií tímto skončila a umožnila počátek druhé fáze jednání. Druhá fáze trvala od července 1983 do září 1984, kdy byla zahájena jednání o společném čínsko-britském prohlášení. Během tohoto období se odehrálo 22 kol jednání a dne 12. července 1983 čínská vláda navrhla 12 principů k vyřešení otázky Hongkongu, které se později staly součástí čínsko-britského prohlášení (tamtéž). Na začátku roku 1984 Británie prohlásila, že pokračování její administrace Hongkongu pro ni již po roce 1997 nebude možné a podpis prohlášení ještě téhož roku definitivně potvrdil budoucnost kolonie (Chan – Postiglione 1996, s. 50). Vyjednávání se vůbec nezúčastnili hongkongští občané. Neměli ani možnost se k situaci či k finálnímu rozhodnutí jakkoliv vyjádřit, ani uplatnit nástroje přímé demokracie, jako je např. referendum.

1.3.3 Čínsko-britské prohlášení

Prohlášení podepsané hlavami Británie i Číny řešilo sociální, hospodářské a politické otázky nově vzniklé jednotky. Obsahuje 8 základních bodů, kdy třetí bod má 12 podbodů (viz Hui, Lu 2007). Hned na počátku (bod č. 1 a 2) je uvedeno, že k obnově platnosti čínské suverenity nad Hongkongem dojde 1.6.1997. Ve 3. bodu se definují politiky ČLR vůči Hongkongu. Je zde například podbod o přímé podřízenosti Hongkongu centrální vládě ČLR, o vysoké autonomii Hongkongu kromě zahraniční politiky a obrany a o zachování sociálních a ekonomických systémů, a to včetně práv a svobod osob, tisku, sdružování, projevů atd. Dále třetí bod jedná o právu Hongkongu na výkonnou, legislativní a nezávislou soudní moc a o téměř nulové změně dosud platných zákonů. Další podbod se týká vlády, která by měla být tvořena místními obyvateli, kdy předseda vlády (Chief Executive) bude jmenován centrální čínskou vládou. Dále třetí bod řeší i finanční otázku Hongkongu – Hongkong si zachová status mezinárodního finančního centra, bude mít volný tok kapitálu, zachová si status samostatného celního území a svobodného přístavu a jeho finance budou nezávislé. Ve čtvrtém bodě britská vláda prohlašuje, že až do předání bude odpovědná za správu Hongkongu s cílem zachovat jeho prosperitu a stabilitu. Pátý, šestý a sedmý bod se týkají společných prohlášení obou stran a osmý bod informuje o vstupu v platnost a o závaznosti prohlášení.

Prohlášení obsahovalo i podrobnější ujednání, a to například, že guvernér musí být čínského původu, kapitalistický ekonomický systém bude zachován po dobu padesáti let, musí být povoleno hazardní sázení na koňských dostizích, musí být zaručena svoboda pohybu občanů Hongkongu, cizincům musí být umožněn přístup na území, také jim musí být umožněno vlastnit půdu či nemovitosti a právo zaměstnávat místní obyvatele (Strnad 2001, s. 132). Další z bodů je zachování právního systému s takovou výjimkou, že vrcholná soudní moc bude sídlit v Hongkongu a již ne v Londýně, jako tomu bylo doposud. Prohlášení s sebou nepřineslo pouze právní ujednání, ale již velmi brzy po svém vzniku ovlivnilo i společnost a ekonomiku. Došlo ke změně orientace investorů na Austrálii či Kanadu, k odlivu kapitálu a k tzv. bitvě hongů v roce 1984, ve které se jednalo o spor bohatých čínských podnikatelů (např. Y.K.Pao aj.) a britských firem (např. Jardín Matheson) ohledně většího podílu na trhu.

1.4 Situace po předání Hongkongu Číně

Dle své miniústavy je Hong Kong autonomní oblastí Čínské lidové republiky, s výjimkou obrany a zahraničních věcí, které jsou v kompetenci Pekingu (Generální konzulát ČR v HK 2019 a). Právní systém je zde založen na britském Common Law a na hongkongském Základním zákoně (Basic Law), který pojednává o

50leté autonomii Hongkongu, místním obyvatelům zaručuje politická práva a občanské svobody a do čela systému staví předsedu vlády a výkonnou radu.

1.4.1 Politická struktura a politické reformy

Nejvyšším představitelem Hongkongu je zmíněný předseda vlády (the Chief Executive). Mezi nejdůležitější pravomoci a funkce předsedy patří implementace základního práva, podpis rozpočtu, promulgování zákonů či rozhodování ohledně vládních politik (GovHK 2018). Předsedovi v nastolování politik asistuje výkonná rada. Rada se skládá z 16 hlavních úředníků a z 16 neoficiálních členů, kteří jsou jmenováni předsedou z řad vyšších úředníků výkonných orgánů, členů legislativní rady a veřejných osob, a slouží po dobu, která odpovídá funkčnímu období předsedy (tamtéž). Dalším orgánem je vláda, jejíž administraci a funkci vykonává 13 politických úřadů a 56 oddělení a agentur. Zákonodárnou moc zastává jednokomorová legislativní rada, která se skládá ze 70 členů, a kromě legislativních otázek diskutuje o otázkách veřejného zájmu, zkoumá a schvaluje rozpočty a schvaluje jmenování a odvolání soudců (GovHK 2018). O komunitní aktivitu a o komunikaci mezi residenty a vládou se starají okresní rady, kterých je

celkem 18². Poslední složkou struktury je soudnictví, které je na exekutivní i legislativní moci naprosto nezávislé a až do soudců poslední instance nezaujaté.

Předseda je volen volební komisí, která se skládá z určitého počtu politiků, elitních byznysmenů a profesionálů. Kvůli společenským nátlakům z Hongkongu se centrální vláda rozhodla učinit kompromis a postupem času předsedu bude volit všeobecným volebním způsobem dle demokratických principů (Poon 2018, s. 4). Volby předsedy se týkaly již 3 politické reformy, kdy ani jedna nepřinesla žádné zásadní změny. První reforma se konala v roce 2005 a byla legislativní radou vetována, druhá reforma se uskutečnila o 5 let později, kdy jejím výsledkem byl nárůst členů volební komise z 800 na 1200 členů, a třetí reforma přišla v roce 2013 a jejím cílem bylo zhmotnění všeobecného volebního práva, k čemuž nedošlo (tamtéž). Každé kolo reformy se týkalo 3 hlavních aktérů v politické sféře, a to opozičních stran v legislativní radě, předsedy vlády a jeho správy a Stálé komise národního lidového kongresu (Standing Committee of the National People's Congress – NPCSC). Opoziční strany v legislativní radě představují první klíčovou složku aktérů, jelikož disponují právem veta vůči návrhům reformy, nicméně

---

² Hongkong je tvořen 18 obvody – je tedy jedna rada na obvod.

jejich slabinou jsou rozdílné taktiky a zájmy, které způsobují značnou proměnlivost názorů opozice. Druhým významným tělesem aktérů je komise, NPCSC, jejíž hlavními funkcemi je artikulovat a obhajovat zájmy centrální vlády, interpretovat základní právo a vydávání rozhodnutí ohledně volebních reforem v Hongkongu (tamtéž, s. 5). Třetím aktérem je již zmíněný předseda vlády, který může iniciovat reformy či navrhnout reformní balíčky. Politická nečinnost a neúspěch v nastolení všeobecného volebního práva ilustruje dvě klíčové výzvy pro demokraticizaci. První výzvou je snaha centrální vlády řídit rizika. Čínská kultura má v sobě zakořeněné podezření vůči velké sociální mobilizaci, jako je referendum či neposlušnost, a aby eliminovala možnost ztráty kontroly nad teritoriem, raději omezuje reformy (Poon 2018, s. 10). Druhá výzva spočívá ve fragmentaci opozice. Opoziční strany mohou mít silný hlas a vyjednávací schopnost pouze v případě, že se spojí do aliance, a to ještě s aktivistickými skupinami, nicméně čím větší aliance je, tím větší spektrum názorů se zde objevuje a o to těžší je shoda o nějakém pevném postoji. Obě tyto výzvy snižují schopnost najít konsenzus ohledně konstitučních reforem.

1.4.2 Ekonomika

Ekonomika Hongkongu je založena na volném trhu, minimálních zásazích státu do podnikání a na vysoké transparentnosti. Daňový systém je díky své jednoduchosti a spravedlivosti pro podnikatele jedním z nejlepších na světě. Neexistují zde žádné subvence pro domácí průmysl, žádná závažná tarifní omezení, a dokonce pro dovážené výrobky neexistují žádná cla. Velmi striktně je zde hlídána jakákoliv diskriminace, všechny zahraniční firmy mají tedy stejné podmínky nejen mezi sebou, ale i s firmami domácími (MZVaEZ SR 2018). Je zde dobrá infrastruktura, síť finančních služeb a vzdělaná pracovní síla. Hongkongu v jeho ekonomické prosperitě napomáhá i jeho strategická poloha. Má přístup na veškeré asijské klíčové trhy (Singapur, Japonsko atd.) a leží blízko Perlové řeky, jejíž ústí je jedna z dynamicky rozvíjejících se oblastí pevninské Číny s výbornou infrastrukturou. Hongkongská ekonomika stojí na 4 hlavních pilířích: finanční služby, cestovní ruch, obchod a logistika a poskytování expertních a výrobních služeb, které dohromady tvoří 90 % hongkongského HDP (tamtéž). Dále jsou důležitá tzv. „Six Emerging Industries“ tvořená ze vzdělávacích a zdravotnických služeb, z testování a certifikace, z technologie a inovace, z kulturních a kreativních služeb a ze služeb v oblasti životního prostředí (tamtéž). Dle momentálně poslední

tiskové zprávy, kterou v únoru 2019 vydal statistický úřad, směřovalo v roce nejvíce exportu z Hongkongu do pevninské Číny, dále do USA a pak do Velké Británie a nejvíce importu přišlo z pevninské Číny, z USA a z Japonska (C&SD 2019).

1.4.3 Společnost a snaha o demokratizaci

Peking postupem času stále více a velmi vychytrale manipuluje s dobře rozvinutým politickým a ústavním rámcem, aby krok za krokem zrušil autonomii Hongkongu. Tento scénář mohl být předpovězen již při čínsko-britském společném prohlášení z roku 1984, které jednoduše informovalo Hongkong, že jeho budoucnost bude v rukou Pekingu a obyvatelé se mohli buď přestěhovat, nebo zůstat a přijmout ustanovenou vládu. Koncepty, jako jsou občanské svobody a oddělení moci, které lidé drželi za relativně osvícené vlády Britů, jsou nyní ohroženy, ba dokonce zničeny. S poklesem demokracie, spravedlnosti, rovnosti a svobod roste touha hongkongských obyvatel po nezávislosti. Čína však svým téměř všude zasahujícím bezpečnostním aparátem zpřísnila všechny aspekty života v Hongkongu a proti těmto snahám o nezávislost neustále bojuje.

Hlavní prodemokratický protest od předání, který započal politickou dynamiku mezi hlavními aktéry, jako jsou elity, média, protestující a další, se uskutečnil v červenci 2003 a jeho motivem byl nesouhlas s aplikací článku 23 základního

práva, který by omezil nejrůznější občanské svobody, jako například svobodu projevu (CNN 2003). Od té doby hongkongské protesty následovaly každý rok, a to především 1. července k výročí předání území Číně. Všechny protesty se týkaly nesouhlasu s čínskou rozpínavostí, prosazování demokratických hodnot a vyžadování slibů, které Čína dala, ale stále je nesplnila, kdy se především jedná o dožadování se všeobecného volebního práva. Například protest v roce 2012 se týkal rozšiřování čínského vlivu ve školství, kdy měla být zavedena čínská národní výuka v hongkongských školách. Protestu se zúčastnily i mladé rodiny s dětmi, jelikož rodiče jsou toho názoru, že děti často ke svým vyučujícím vzhlíží a vyučované předměty berou velmi vážně, ale třeba materiály k výuce, které popisují komunistickou stranu jako „progresivní, nezištnou a sjednocenou“ a kritizují multipartistické systémy, i když Hongkong má více politických stran, by děti mohly značně ovlivnit (Lau 2012). Další výrazné protesty se odehrály v roce 2014, konkrétně se jedná o tzv. umbrella movement neboli deštníkový protest. Nespokojenost občanů v tomto roce zažehla tzv. bílá kniha vydaná čínskou vládou, ve které vláda zdůraznila omezenost hongkongské autonomie a také vzbudila obavy z toho, že by mohla předefinovat princip „jedna země, dva systémy“. Při tzv. deštníkovém protestu tisíce protestujících vystoupily do ulic v reakci na neplnění slibů ze strany Číny ohledně voleb na jednu z nejdůležitějších pozic. Čína slíbila, že volby na pozici

předsedy vlády (Chief Executive) v roce 2017 budou svobodné a plně demokratické, ale poté odmítla výzvu k otevření nominací a místo toho navrhla, aby kandidáti byli i nadále vybíráni výborem, jehož členové jsou „pro-pekingští” (Ramzy – Wong 2014). V tomto roce také uspořádala prodemokratická aktivistická skupina Occupy Central with Love and Peace (OCLP) neoficiální referendum ohledně svobodných voleb, kterým se snažila Peking a hongkongskou vládu přesvědčit k jinému přístupu, nicméně se setkala s přísným odsouzením ze strany čínské vlády (Hume – Li 2014). Politické útlaky Číny pokračovaly dále. V září 2018 Čína zakázala Hongkongskou národní stranu, která prosazovala nezávislost (Hong Kong National Party – HKNP), což ilustruje fakt, že vláda v Hongkongu nemá žádnou toleranci vůči těm, kteří se staví proti komunistické straně Číny, jinými slovy došlo k zákazu opozice³. Navzdory rostoucímu zásahu proti organizacím pro nezávislost se skupina vysokoškolských studentů ze Students Independence Union účastnila protestu s vlajkami, které nesly slogany pro nezávislost, a zastávali ten názor, že i přes označení aktivit HKNP a dalších organizací pro nezávislost za nezákonné, jsou odhodláni dále bojovat za nezávislost Hongkongu (Yang 2018). Krátce po zákazu HKNP zákonodárci navrhli, že by také měla být zakázána demokratická

---

³ Po zákazu strany také hongkongská vláda zakázala HKNP přijímat nové členy a prohlásila, že bude pokutovat každého, kdo bude jednat v zastoupení strany či pro ni bude vybírat finanční prostředky (Yang 2018).

organizace Demosisto, jelikož její podpora sebeurčení Hongkongu by měla být považována za podporu nezávislosti na Číně (tamtéž).

2. Macao

Macao, celým názvem Zvláštní administrativní oblast Macau (MSAR), se nachází na jihovýchodním pobřeží Číny a na západním břehu delty Perlové řeky. Tato oblast zahrnuje poloostrov Macao, ostrov Taipa a ostrov Coloane. V roce 1999 byla oblast z portugalské sféry vlivu předána pod čínskou správu. Portugalci Macao drželi již od roku 1557, což dělalo z Macaa nejstarší evropskou kolonii, a zmíněné předání symbolizovalo odevzdání poslední části asijské půdy pod evropskou koloniální kontrolou. Čínská vláda při předání slíbila, že Macau umožní, aby pokračovalo tak, jak tomu bylo dříve, a to v rámci politiky „jedna země, dva systémy“. Portugalci s sebou do města přinesli i západní víru, konkrétně křesťanství, což dělalo město velmi kosmopolitním a kulturně bohatým. Macao je v dnešní době známé především díky hazardu a díky jeho legalizaci se stalo jedním z největších hazardních center světa.

2.1 Kolonizace

Za prvotní aktéry a průkopníky zámořských objevů jsou jednoznačně považovány dvě mocnosti, a to Španělsko a Portugalsko. Portugalsko bylo první evropskou mocností, která velmi znatelně začal svůj vliv uplatňovat i v Asii, a to po moři. Na počátku 16. století začali portugalští obchodníci obchodovat podél čínského jižního pobřeží. Nejdříve dosáhli Indie, která jim umožnila další postup do

asijských vod, a poté získali Malaku, která byla cenná díky svému obchodu s kořením. Číňané byli k Portugalcům a obecně k cizincům velmi obezřetní, což zpočátku obchodní možnosti Portugalců a dalších aktérů velmi ztěžovalo. K tomuto postoji jednak přispělo portugalské převzetí Malaky, která měla pro Čínu velký význam, ale také tehdejší filozofie, kdy privilegium obchodovat, udělené barbarským cizincům, bylo dostatečně štědré a obchod by měl být řízen raději vládou než nezávislými obchodníky (River 2018, s. 29). V roce 1518 portugalský mořeplavec ustanovil kolonii na Tamou Island, který je blízko Macau, a později zde vybudoval i pevnost (River 2018, s. 29). Veškeré chování Portugalců vypadalo v očích Číňanů jako nastolování portugalského práva a budování portugalské suverenity. Situace vyeskalovala po smrti císaře, kdy nový císař zajal portugalské diplomaty (emisary) výměnou za navrácení Malaky. Portugalci v držení svých území pokračovali, nicméně po zapálení jejich lodí u ostrovu Tamou, kdy zbytky posádky byly mučeny a nechány vyhladovět, se zbytek portugalských lodí z ostrovu stáhl do Malaky (tamtéž, s. 31). Kvůli uplynulým událostem bylo pro Portugalce zřejmé, že se musí vzdát myšlenky na jakoukoliv vojenskou základnu a přijít s rolí novou, a to tou obchodní.

Postavení Portugalců zachránilo jejich napomáhání v potlačování útoků pirátů v oblasti. Výměnou za tuto výpomoc bylo v roce 1557 Portugalcům dovoleno

v Macau vybudovat permanentní sídlo (Carroll 2007, s. 11). V roce 1564 portugalské lodě s absolutní převahou rozdrtily silné pirátské uskupení, čímž Portugalci potvrdili svou nepostradatelnost a dostali povolení ke stavbě staveb (domů) trvalého charakteru (Strnad 2007, s. 74). V 17. století se již aktéři zámořských objevů značně rozšířili i mimo pyrenejský poloostrov a Španělsko i Portugalsko v nejrůznějších částech světa soupeří s dalšími kolonialisty, a to nejčastěji s Nizozemci a s Angličany. Portugalci brali Brity jako obrovskou konkurenci, a to i přestože Britové přicházeli v míru, a tak čínským autoritám našeptávali nepravdivé informace (River 2018, s. 32). Do Asie se britské lodě dostaly v 17. století a v roce 1654 získala britská Východoindická společnost povolení ze strany Portugalska obchodovat v Macau (Carroll 2007, s. 11). Macao se stalo centrem výměnného obchodu. V Evropě se obchodní lodě naložily zrcadly, hodinami, vínem, obrazy a broušeným sklem, při zastávce v Indii nabraly bavlnu, v Malace koření, část nákladu byla vyložena v Macau, další v Kantonu a zbytek svého obsahu lodě vyprázdnily v Japonsku, odkud poté započaly zpáteční cestu se zastávkami opět v Kantonu i Macau, kde nakoupily komodity jako léky, zlato, hedvábí, měď a porcelán, část tohoto zboží odprodaly opět v Indii či v Malace a zbytek dovezly do Evropy (Strnad 2001, s. 75). Význam Macaa ale nespočíval pouze v obchodních možnostech, Macao

bylo vstupní branou pro křesťanství a západní myšlení do Číny a pyšnilo se výraznou kosmopolitní povahou (Carroll 2007, s. 11). Nicméně i přes tyto všechny faktory se role Macaa brzy značně změnila. V roce 1638 došlo k vykázaní Portugalců z Japonska, v roce 1641 obsadili Holanďané dosud portugalskou Malaku, čímž odřízli Macao od Evropy, a rozkvětem Kantonu a jeho otevřením dalším cizincům Macao ztratilo téměř veškerý význam (Strnad 2001, s. 76). Po tomto úpadku se role Macaa omezila víceméně pouze na vhodnou ubytovací lokalitu pro obchodníky, kteří nebyli vítáni v Kantonu (tamtéž). V roce 1703 navíc Portugalsko kvůli ochraně podepsalo dohodu se svým největším rivalem, Anglií, ohledně snížení poplatků za import portského vína do Anglie a také Anglii muselo umožnit exkluzivní obchodní privilegia, což vedlo k zadlužení Portugalska vůči této mocnosti (Rivers 2018, s. 66). V první polovině 18. století se do Macaa dostala surovina, která velmi významně ovlivnila hongkongské dějiny, a to opium, na jejímž zobchodování se Macao podílelo. Zpočátku z tohoto obchodu Macao prosperovalo, nicméně když pak po opiových válkách došlo k založení Hongkongu, role Macaa ještě více poklesla. Propletenost Macaa a Portugalců s Británií se ukázala i v roce 1808, kdy byli britští vojáci posláni do Macaa, aby jej bránili před útoky francouzských pirátů, a také před zmíněnou první opiovou válkou, kdy Britové požádali guvernéra v Macau o možnost doplnit zde zásoby (tamtéž). Nicméně guvernér se

již v minulosti několikrát přesvědčil o faktu, že pro čínské elity nebylo příliš náročné nechat portugalské obyvatelé Macaa vyhladovět, a tak žádost musel odmítnout (tamtéž, s. 70). Reakcí Británie bylo vyslání pozemních jednotek do Macaa, které porazily čínské jednotky blokující trasy do kolonie, a tím zbavily Macao strachu z možného vyhladovění a získaly si tak makajskou náklonnost (tamtéž). V 19. století se také prvně objevila otázka ohledně statusu Macaa. Po ústupcích, které Čína učinila ku prospěchu Británie, získalo Portugalsko pocit, že se již Číně nemusí tolik podřizovat a prvně v historii Macaa Portugalci odmítli zaplatit nájem čínským úředníkům, a to z toho důvodu, že je Macao nezávislé (Rivers 2018, s. 71). Z čínské strany se Portugalci setkali s tvrdým odporem. Nejen, že Číňané na nájmu trvali, ale také území stále považovali za své, ale pouze dle nich bylo okupované cizinci (tamtéž). Bylo možné, že by se britské a portugalské cesty opět mohly střetnout, a to v tom smyslu, že by Britové pomohli Macau v jeho snaze o nezávislost a uznání, ale nestalo se tak. Portugalci se tedy rozhodli podstoupit určité kroky sami a jako první striktně zakázali čínský celní úřad a ustanovili Macao jako svobodný přístav (tamtéž, s. 72). Veškeré snahy o nezávislost ukončilo vypuknutí občanské války v Portugalsku, které zapříčinilo stažení všech zdrojů do Portugalska, výroky o nezávislosti a o zrušení čínské celnice nikdy nenabýly re-

álné podoby a díky zmatenému statusu kolonie stagnoval i obchod (tamtéž). Situace vyústila v uznání nezávislosti Macaa zahraničními mocnostmi a obě hlavní strany, Čína a Portugalsko, se dohodly na neutralitě Macaa během čínských konfliktů. V roce 1862 byla v Tientsinu sepsána Smlouva o přátelství a obchodu s Čínou, která uznávala Macao jako portugalskou kolonii, a o dva roky později mělo dojít k její ratifikaci, nicméně čínská strana se vyhýbala jakékoliv účasti a neustále vznášela námitky či návrhy na změny. Svůj postoj přehodnotila až o několik let později, kdy po druhé opiové válce došlo k rozšíření britského vlivu a následně také k vysokému nárustu přílivu opia do země. Čína potřebovala pomoc při kontrole importu této drogy, a tak byla ochotná navázat s Portugalskem – s Macaem určitou míru spolupráce, která v roce 1887 v březnu vyplynula v lisabonský protokol, který oficiálně Macao po 330 letech portugalské přítomnosti uznal jako kolonii této evropské země a ukončil tak spory ohledně makajského statusu (Mendes 2013, s. 12). V prosinci téhož roku byla v Pekingu oboustranně podepsána i zmíněná Smlouva o přátelství a obchodu, která byla v roce 1888 ratifikována (tamtéž).

2.1.1 Vnitřní systém portugalského Macaa

Hlavními aktéry politické struktury byli guvernér (captain-major nebo governor-general), Senát (Senado) a hlavní soudce (chief judge). Osoba hlavního kapitána (captain-major), která se po roce 1623 změnila na osobu guvernéra a od roku 1623

do roku 1999 ji zastávalo 128 osob, byla jmenována místokrálem v Goye a schválena královským dvorem v Lisabonu (Hao 2011, s. 33). Mezi její hlavní pravomoci patřilo intervenovat Senát, pokud jeho konání shledá v rozporu s nařízeními z Lisabonu či z Goyi, a také nábor členů armády (tamtéž). Hlavní kapitán byla zpočátku roční funkce, ale změna v roce 1623 období prodloužila na 3 roky a také pozici guvernéra výrazně posílila, a to díky Senátu. Senát, který byl de facto vládou v Macau, započal svou funkci v roce 1583 a byl obdařen politickou, soudní i administrativní mocí, aby zajišťoval činnosti potřebné ke každodennímu chodu Macaa včetně obchodu a bezpečnosti (tamtéž, s. 34). Senát byl složen ze 6 členů, kteří byli zvoleni portugalskými občany v Macau, kdy 3 členové byli radní, každý volený na jeden rok, další 2 členové byli soudci, jeden člen byl prokurátor a poslední člen byl tajemník, jehož funkce se v roce 1865 osamostatnila, čímž se stal na Senátu nezávislý (tamtéž). I přesto, že volba do Senátu portugalskými občany Macaa byla nepřímá⁴, jednalo se o jediný demokratický prvek v nepříliš demokratickém systému. Do konfliktu s pozicí guvernéra i se Senátem se dostávala funkce hlavního soudce (chief judge nebo také ouvidor), který byl hlavní osobou v rozho-

---

⁴ Občané v Macau si zvolili zástupce, kteří poté vybrali senátory.

dování soudního charakteru a také reprezentoval královský dvůr, a kvůli střetu zájmů byla tato pozice v letech 1642-1702 pozastavena (tamtéž). Úředním jazykem byla portugalština. Do správy Macaa kromě Portugalska zasahovala i Čína, kdy pro vyjednávání mezi těmito dvěma stranami posloužila městská radnice, kam čínská strana umístila 4 kameny, na kterých byly napsány regulace, pravidla typu zákaz otroctví, obchodu s lidmi či pašování a také nařízení ohledně vybírání daní (tamtéž, s. 35). I přes to, že se z čínské strany jednalo spíše o symbolickou kontrolu, nastaly určité momenty, kdy došlo ke střetu těchto dvou stran. Většina sporů se týkala především oblasti soudnictví, například v roce 1747 ubili k smrti portugalští vojáci dva Číňany, jejichž těla chtěla čínská strana zpět spolu se zapojenými vojáky, ale ze strany hlavního kapitána se setkala s odmítnutím, a tak čínští úředníci zablokovali trasy zboží, které bylo potřebné pro každodenní život, čímž donutili kapitána k vydání zapojených vojáků (tamtéž, s. 37). V důsledku této situace bylo vydáno dalších 12 pravidel, jako například zákaz deportace kriminálních či povinná registrace lodí, které museli Portugalci dodržovat (tamtéž). K dalšímu střetu došlo po založení Čínské republiky, konkrétně v roce 1922, kdy portugalští vojáci zastřelili 70 Číňanů. Po 300 letech dvojí čínsko-portugalské jurisdikce se v první polovině 20. století v Macau objevily snahy o demokratizaci. V roce 1917 bylo ustanoveno, že vznikne administrativní rada, která bude složena z vládních

úředníků, senátorů a bude zahrnovat i dva zástupce Číňanů v Macau a která se bude zabývat každodenními záležitostmi a bude moci tvořit zákony (tamtéž, s. 45). V roce 1920 se z této administrativní rady vymezila legislativní rada, která ale plné funkčnosti nabyla až v 70. letech. Zpočátku se legislativní rada skládala ze 17 zákonodárců, kdy 6 bylo voleno přímo, 6 nepřímo a 5 bylo jmenováno guvernérem, a v roce 1990 se celkový počet zvýšil na 23, kdy 8 členů bylo zvoleno dle všeobecného volebního práva, 8 bylo zvoleno sociálními organizacemi a 7 jmenováno guvernérem (tamtéž).

2.1.2 Společnost

Jak již bylo řečeno, Macao bylo velmi kosmopolitní, setkával se zde velký počet ras a národností. Mezi nejvýznamnější členy společnosti patřili Portugalci, Makánci, Číňané, Afričané a Indové. Nejvýsadnější postavení mělo portugalské obyvatelstvo, které ve svých domácnostech zaměstnávalo služebnictvo z jiných ras a zastávalo i důležité politické funkce. Do zámožnější části společnosti, která si mohla dovolit služebnictvo, patřily i rodiny Makánců, které vznikly portugalsko-čínským smíšením a představovaly most mezi čínskou a portugalskou společností. Makánci tvořili pouze 6 % obyvatelstva, ale až 90 % zaměstnanců státní správy (Strnad 2001, s. 80). Na úplně opačné straně společenského žebříčku byli otroci, služebníci, dělníci (coolies) a prostitutky. Skupinu otroků a služebníků zastávali

Indové a Afričané, kteří také často byli obsazováni do pozic strážců a vojáků. Role Číňanů zde byla velmi rozmanitá, část z nich patřila k zámožné skupině obyvatel, která se hrávala ústřední roli v makajské ekonomice, a část byli rybáři, dělníci či služebníci. Po úpadku portugalského obchodu v Macau se začal rozrůstat průmysl pod čínskou taktovkou – v roce 1896 zde bylo přes 1000 podniků vlastněno Číňany a pouze 11 portugalských podniků (Hao 2011, s. 70). Rozkvět odvětví jako například textilnictví či produkce sirek, tabáku, lihovin výrazně navýšil počty pracující třídy obyvatelstva a také vzrostla kapitalistická třída Číňanů (tamtéž, s. 71).

2.1.3 Macao ve 20. století

Do 20. století obě strany ovlivňující Macao, tedy Čína i Portugalsko, vkráčely za velmi podobných podmínek. Obě země se potýkaly s nově ustanoveným republikánským režimem, kdy portugalská republika započala v roce 1910 a ta čínská jen o rok později. V roce 1916 mateřská země Macaa vstoupila do 1. světové války, nicméně na život v Macau to nemělo příliš velký vliv. Byla zaznamenána paralýza byznysu a zvýšení životních nákladů, ale díky příjmům z opia a z hazardu Macao finančně vzkvétalo, navíc makajská bezpečnost byla ohrožována spíše lordy z Kantonu, než bojem mezi Spojenci a Ústředními mocnostmi (Cunha 2017). I přes to, že se Macau válka téměř vyhnula, bez určité ztráty z tohoto světového konfliktu také neodešlo. Dobré finanční zajištění Macaa si uvědomovalo

Portugalsko, které Macao požádalo o půjčku na boje v Angole a Mosambiku, jenž Macau nikdy nesplatilo zpět (tamtéž).

20. a 30. léta byla plná výhodných situací pro Čínu, která se díky zapojení do mezinárodních aktivit a přijetí mezinárodních pravidel a norem stala důležitým hráčem, a doufala, že tuto nově nabytou pozici využije jako „páku“ na získání dříve zabraných území. Jak již bylo zmíněno, uvnitř Číny také rostl čínský nacionalismus, který ale Macao neovlivnil v takové míře jako třeba Hong Kong. Ve 30. letech také dochází k vnitřní změně v Portugalsku, kdy zde nastupuje Salazarova diktatura.

Během 2. světové války „(...) Macao bylo, tak jako jeho mateřská země, neutrální. Nikdo nevěděl dne ani hodiny, kdy Japonci přestanou neutralitu respektovat, ale žilo se, jak se dalo“ (Strnad 2001, s. 77). I přes svou malou velikost sehrálo významnou roli, a to v tom smyslu, že po vypuknutí války poskytlo azyl veškerým utečencům bez rozdílu, ať už Filipíncům, Číňanům, hongkongským Britům či jiným Evropanům (tamtéž).

Druhá polovina 40. let a celá 50. léta se nesla v duchu interakcí mezi Macaem a Čínou. I přes to, že neoficiální vztahy mezi těmito dvěma aktéry rostly, stále se vedl spor o vlastnictví Macaa. Čína považovala portugalskou přítomnost v Macau za nelegitimní. V roce 1955 zabránila portugalským autoritám v oslavách

4. století portugalské přítomnosti v Macau, a dokonce vydala i veřejné prohlášení, ve kterém informovala portugalské autority o své stále se zmenšující trpělivosti a toleranci jejich okupace Macaa (Mendes 2013, s. 15). Tlak ohledně vyřešení makajské otázky v 60. letech vyestkaloval v tzv. „1,2,3” incident⁵, který byl součástí probíhající kulturní revoluce. V důsledku těchto nepokojů Portugalsko nabídlo ještě v 60. letech Macao Číně a znovu tak učinilo v roce 1974 (Strnad 2001, s. 79). I přes čínské odmítnutí návrhu bylo od tohoto roku Macao „(...) považováno za čínské území pod dočasnou portugalskou správou” (tamtéž). Tento názor byl v roce 1979 potvrzen podepsáním tajné dohody (Acta Secreta), ve které Portugalsko souhlasí s čínskou suverenitou nad Macaem (Mendes 2013 s, 8). Téhož roku také byly vytvořeny oficiální diplomatické vztahy Číny a Portugalska. V roce 1987 byl tento postoj oficiálně potvrzen i veřejně, 13. dubna tohoto roku došlo k podepsání čínsko-portugalské smlouvy o Macau.

---

⁵ Incident 123 byl původně konflikt mezi etnickými Číňany v Macau a Portugalci, který vypukl v roce 1966 kvůli stavbě školy. Skupina občanů podala žádost o povolení vybudovat soukromou školu v Taipě, nicméně úředníci v rámci portugalské správy povolení zablokovali, jelikož očekávali úplatky od sponzorů školy, a i přes zamítnutí žádosti začali obyvatelé stavět na škole bez povolení, což vedlo k zapojení policie (Beitler 2016). Svě jméno incident získal dle data uskutečnění - 3.12.

2.2 Předání Macaa pod čínskou správu

2.2.1 Vyjednávání

Vyjednávání mezi Portugalskem a Čínou ukázala, že i malá a slabší země je schopna absolutně nepodlehnout tlaku silnější a větší země. Portugalsko v této pozici bylo díky držení práva veta, které mohlo použít kdykoliv během vyjednávání. Kdyby tak učinilo, tedy by odmítlo vyjednávat a opustilo by Macao ještě před stanoveným termínem, vnější tvář čínské komunistické strany a její prestiž by tím značně utrpěly a jistě by nezískala dobrou pozici při snaze aplikovat model „jedna země, dva systémy” na Tchaj-wan (Mendes 2013, s. 2). Cílem jednání bylo vyřešit dvě hlavní otázky. První bylo datum navrácení a druhou byla otázka ohledně obyvatelstva. Čínská strana chtěla navrácení uskutečnit spolu s Hongkongem, zatímco portugalská s předáním chtěla vyčkat až do 21. století, ideálně do roku 2007 ku výročí 450 let portugalské přítomnosti v Macau, a tak vznikl kompromisní rok 1999 (tamtéž). Otázka obyvatelstva byla komplikovaná především v tom, že mnoho občanů Macaa vlastnilo portugalský pas. Názory stran se opět rozcházel. Portugalská strana požadovala, aby tito občané měli duální národnost, zatímco čínská, která duální občanství neuznává, chtěla, aby měli občanství pouze čínské (tamtéž, s. 3). Situace byla vyřešena tak, že dojde k automatickému převodu portugalsko-macajského občanství na čínské, a Číňané, kteří umějí portugalsky, si

mohou zažádat o portugalské občanství (Strnad 2001, s. 79). V 90. letech kromě příprav na předání dochází i k hospodářskému rozkvětu, „(...) Macajský poloostrov se rozšiřuje navážkami a všude, kde to jen jde, se staví” (tamtéž, s. 83), ale také ke kriminální válce. Boj, ke kterému došlo mezi dvěma největšími triádami, které od roku 1997 bojovaly o kontrolu místních kasin a o rozdělení působnosti, způsobil řadu mrtvých, úpadek turistiky a kvůli unikání gangů před spravedlností do ČLR byla vytvořena jednotka na ochranu hranic (tamtéž, s. 84). Křehký mír mezi lidmi zapojenými do hazardu, zločinci a (velmi zkorumpovanou) policií se zhroutil. V roce 1999 probíhá předávací ceremoniál, který se díky faktu, že Čína již od 70. let Macao de facto skrytě spravuje, nesl ve velmi přátelském a bezkonfliktním duchu (tamtéž, s. 85).

2.2.2 Čínsko-portugalské prohlášení

Společné prohlášení se skládá ze sedmi bodů, kdy druhý bod obsahuje dvanáct podbodů (viz United Nations 1988). První bod stanovuje přesné datum předání. Druhý bod obsahuje všechny zmíněné podbody, ve kterých se řeší nejdříve otázka politiky – pojednává se zde o moci výkonné, legislativní a soudní a také je zde uvedeno, že vláda v Macau bude tvořena místními obyvateli, kdy předseda vlády bude jmenován centrální čínskou vládou na základě výsledků voleb v Ma-

cau. V těchto podbodech se řeší i sociální a hospodářské nastavení jednotky – výslovně je zde uvedeno, že hospodářské i společenské systémy zůstanou nedotčeny, budou tedy zachovány veškeré občanské svobody i práva, a to i například právo na stávky, právo na svobodnou víru a právo na soukromý majetek. Co se ekonomiky týče, Macao zůstane svobodným přístavem s nezávislými financemi. Prohlášení také zachycuje určité vazby na Portugalsko – portugálština může být používána jako oficiální jazyk v legislativním tělesu i u soudů a také Macao může navazovat ekonomické vztahy s Portugalskem i s jakoukoliv jinou zemí.

2.3 Po předání Macaa Číně v roce 1999

2.3.1 Politické uspořádání

Právní systém Macaa je založen na portugalském civilním právu a na základním zákonu (Basic Law), který Macau zaručuje vysokou autonomii v exekutivní, legislativní a právní oblasti po dobu 50 let. Hlavní aktéři politického systému jsou: předseda vlády (Chief Executive), výkonná rada (Executive Council) a legislativní shromáždění (Generální konzulát HK v ČR 2019 b). Předseda vlády je vybrán volebním výborem, který se skládá ze 400 členů⁶, na 5leté funkční období, a i přes svou autoritu v exekutivní složce moci je plně podřízen jurisdikci centrální

---

⁶ Výbor je složen z delegátů Národního lidového kongresu (NPC), z členů Národního výboru (CPPCC) z Macaa a dalšími členy jsou osoby z legislativního shromáždění, zástupci městského institutu a náboženského sektoru (Wong 2019).

vlády v Pekingu (Ed. of Encyclopaedia Britannica 2019). Mezi pravomoci předsedy patří jmenování vlády o 7 až 11 členech, která mu pomáhá v nastolování politiky, a jmenování všech soudců. Legislativní moc reprezentuje legislativní shromáždění, které je jednokomorové a skládá se z 27 členů, kteří jsou voleni a jmenováni na 4 roky, kdy 10 poslanců je voleno přímo, 10 je voleno nepřímo přes zájmové skupiny a 7 je jmenováno předsedou vlády (Generální konzulát ČR v HK 2019 b). Soudní moc byla po staletí vykonávána z Portugalska, a to až do roku 1993, kdy v Macau vznikl Vrchní soud. Skládá se ze soudů různých úrovní, kdy nejvyšší význam má Odvolací soud (Ed. of Encyclopaedia Britannica 2019).

2.3.2 Ekonomika

Makajská ekonomika je založena na otevřené hospodářské politice a může se pochlubit jedním z nejnižších daňových režimů v asijsko-pacifickém regionu a finanční stabilitou. Jako svobodný přístav a samostatná tarifní zóna, která nemá žádnou devizovou kontrolu, je Macao aktivním hráčem v regionální ekonomice a vysoce důležitým spojením mezi pevninskou Čínou a globálními trhy (GCS 2018). Macao je známé především díky tomu, že se nazývá Las Vegas východu či městem hazardu, z čehož se může vyvodit klíčová část ekonomiky a hlavní finanční zdroj, kterým je hazard. Dalšími odvětvími makajské ekonomiky jsou cestovní ruch,

oděvní a textilní průmysl, elektronika a výroba hraček. Pokud bychom měli porovnat sektory jako je zemědělství, průmysl a služby, služby budou naprosto dominovat, jelikož tvoří 93,7 % ekonomiky (CIA 2019). V roce 2001 došlo k otevření hazardního odvětví i pro zahraniční investory, což vyvolalo obrovský nárůst zahraničních investic do oblasti a oficiálně z Macaa udělalo jedno z hlavních světových hazardních center (tamtéž). Jeho růstu také napomohlo zrušení cestovního omezení pro čínské obyvatele, kteří od toho okamžiku tvořili převážnou většinu návštěvníků a hráčů. Čínsko-makajské vztahy byly a jsou bilaterálně přínosné, Macao získává hráče a turisty a Čína získává příjmy – například v roce 2016 představovaly daně z her v Macau více než 76 % celkových vládních příjmů (tamtéž). V roce 2014 došlo k zastavení herního boomu kvůli antikorupční kampani na pevninské Číně, ze kterého se makajská ekonomika vzpamatovala až v roce 2017 (tamtéž). Co se makajského exportu a importu týče, nejvíce se vyváží zboží jako oděvy, textil, obuv, hračky, elektronika, stroje a díly, a naopak nejvíce dováženým zbožím jsou suroviny a polotovary, spotřební zboží (potravin, nápoje, tabák, oděvy a obuv, motorová vozidla), minerální paliva a oleje (tamtéž). Největšími exportními partnery jsou Hongkong a pevninská Čína a importními partnery jsou

opět Čína, Hongkong a Itálie (tamtéž). Hazard Macau přináší vysoké finanční zajištění, ale zároveň jsou s ním spojené výzvy jako praní špinavých peněz a velká závislost jednotky právě na tomto jednom odvětví.

2.3.3 Společnost v souvislosti s přechodem Macaa pod Čínu

Jakákoliv hnutí či politicky orientované akce jsou pro Macao relativně novou záležitostí, společnost několik let žila v hluboké politické apatii, nicméně i přesto určité společenské aktivity proběhly. V roce 2007 se konal první výraznější protest, a to proti korupci a ilegálním pracovníkům, kdy protestující upozornili na nedostatek pracovních pozic kvůli přísunu levné pracovní síly a kritizovali čínskou vládu, že od tohoto problému odvrací zrak (BBC 2007). Další větší dění ve společnosti se probudilo v roce 2014 v návaznosti na události v Hongkongu. V tomto roce aktivisté v Macau započali plánování neoficiálního prodemokratického referenda, stejně jako tomu bylo i v druhé jednotce, jehož hlavním tématem byla důvěra v předsedu vlády a zavedení všeobecného volebního práva. Referendum bylo Pekingem prohlášeno za ilegální, což bylo jeho autory očekáváno, nicméně hlavním cílem bylo získat vládní pozornost (Dominguez 2014). Až do dnešní doby také v Macau doznívá tzv. deštníkový protest, který se uskutečnil v Hongkongu ve zmíněném roce 2014, na jehož podporu vystoupili studenti v Macau, kdy také většina podpořila myšlenku všeobecného volebního práva a ukázali víru v důležitost žití

v demokratickém systému (Beitler 2019). V současnosti se makajské obyvatelstvo potýká se dvěma ústředními problémy, a to s rostoucí příjmovou nevyvážeností a s korupcí (Dominguez 2014).

3. Komparace Hongkongu a Macaa

3.1 Kolonizační doba

Rozdíl mezi britskou kolonizací a tou portugalskou se nachází již v samotném důvodu kolonizace. Význam Hongkongu byl pro Británii zpočátku pouze strategický, měl být jen jakousi stanicí/základnou. Britové území neobsadili z žádných humanitárních či náboženských důvodů, jejich cílem zde nebylo kristianizovat čínské obyvatelstvo či šířit své hodnoty, jednalo se o čistý pragmatismus (Carroll 2007, s. 12). Nicméně Portugalci ještě ke strategickým a obchodním důvodům přidali důvod misionářský, započali zde obeznamování Číny se západní vírou a hodnotami a udělali z Macaa hlavní křesťanské město v Číně, a to až do 19. století.

Obě mocnosti se ihned zpočátku setkaly s nedůvěrou Číňanů a se značnými komplikacemi při získání území. Portugalské první kontakty s Čínou byly spíše negativního rázu kvůli Portugalci okupované a doposud čínské Malace, nicméně poté si tito evropští kolonizátoři svou pozici obhájili, když Číně pomáhali v boji proti pirátům. O pár staletí později přichází Angličané do Kantonu. Ani jejich vztahy s Čínou nejsou příliš vřelé, Čína ke všem cizincům přistupuje skepticky a bez ohledu na to, zda se jedná o Portugalce, Brity či Holanďany. V Evropě zatím rostla poptávka po komoditách, které nikde jinde, než v Číně nebyly k dostání, a

aby Evropané toto zboží mohli získat, museli za to čínské straně něco nabídnout. Zde přichází na řadu opium, které zásadně ovlivňuje Hongkong i Macao. Portugalci i Britové se na obchodu s touto drogou aktivně podíleli a celá situace vyústila v opiové války, po kterých území Britům připadla. S usídlením Portugalců v Macau a s budováním trvalých staveb Čína souhlasila kvůli jejich neopomenutelné pomoci, zatímco Britům území připadla díky námořní přesile na základě nerovnoprávných smluv.

Během kolonizační doby měly obě jednotky specificky vyvinutý správní systém, který byl funkční a nepříliš demokratický. Obě jednotky byly stále založeny na obchodních aktivitách, i když makajský obchod díky rozkvětu britské kolonie značně poklesl. Dominantní rozdíl zde nastává v přístupu příslušníků kolonizační mocnosti k ostatním národnostem. Pro většinu kolonialistů bylo běžné, že se snažili alespoň trochu pochopit místní společnost, její kulturu, obyvatelstvo a jazyk. Valná většina Britů v Hongkongu tento přístup nepodporovala. Našlo se pouze velmi málo Britů, kteří se o jazyk zajímali a snažili se kulturní rozdíly mezi národy překonat. Například v roce 1859 ani jeden člen nově vzniklé vlády neuměl číst ani psát čínsky (Carroll 2007, s. 50). Mnoho Portugalců z Macaa pracovalo v Hongkongu pro britské firmy a pro koloniální vládu (Carroll 2007, s. 42). Narozdíl od Britů, kteří se v Hongkongu chovali k Číňanům a dalším rasám povýšeně a

rasisticky, Portugalci neměli problém s používáním kantonštiny a častá byla i čínsko-portugalská partnerství s potomky (tamtéž).

Většinu kolonizace si obě jednotky žily svým vlastním životem. Dění v mateřských zemích je příliš neovlivňovalo. Změna v tomto relativně poklidném vývoji nastává během 2. světové války, kdy Hongkong okupovalo Japonsko, nicméně Macao zůstalo díky neutralitě Portugalska nedotčené. I přes své zdánlivé nezapojení sehrálo obrovskou roli díky poskytování azylu utečencům z ostatních částí oblasti, a to i z Hongkongu.

Výrazný rozdíl, který bude oblasti doprovázet až do současnosti, se začal rýsovat v 60. letech. Již tehdy Portugalsko navrhlo Číně možnost předání Macaa pod její správu, a i přes to, že se k tomuto návrhu Čína postavila odmítavě, od této chvíle Macao de facto spravovala. Britové se Hongkongu s takovým klidem a ochotou vzdát nehodlali. Předání předcházela diplomatická válka, kterou vyvolal příjezd M. Thatcherové do Hongkongu a její setkání se s výrokem, že je Hongkong celou dobu Číny. V 80. letech došlo k oboustrannému podepsání smlouvy o předání Hongkongu. Portugalsko se tedy oblasti bylo ochotné vzdát již o téměř 20 let dříve než Britové Hongkongu, a i přesto hongkongské podstoupení bylo méně dobrovolné. Tento fakt, že Portugalci začali Macau věnovat méně pozornosti a ještě

před 90. lety umožňovali Číně podnikat různé akce, se projevil i na psychice občanů. Zatímco v Hongkongu předání způsobilo vlnu obav, jak dlouho Čína bude dohodu respektovat a jak dlouho zachová Brity nastavené podmínky a zavedená pravidla, v Macau vše proběhlo velmi poklidně.

Co se samotných smluv týče, Portugalci vyžadovali v Základním zákoně ta stejná ustanovení, jako si Britové stanovili v tom hongkongském, jelikož byli toho názoru, že jsou Macao a Hongkong stejné případy (Mendes 2013, s. 86). Čína tyto jednotky stejně neviděla, a to vůli tomu, že Brity stanovené podmínky a výjimky ze smlouvy již v Hongkongu řadu let probíhaly v praxi, zatímco Portugalci zatím tápali a ani neměli podmínky a výjimky ujasněné (tamtéž). Britská strana měla tedy více připomínek a více výjimek než ta portugalská. Portugalci byli toho názoru, že tyto výjimky nebudou nutné a navrhli obecnou bezpečnostní doložku, která by vyloučila pouze otázky sebeurčení a všeobecného volebního práva (Mendes, s. 87). Smluvní rozdíl se týkal i mezinárodní smlouvy o politických a občanských právech od OSN, kterou Britové ihned po podepsání v 70. letech aplikovali i na Hongkong a striktně ji zahrnuli do čínsko-britské dohody i do Základního zákonu, ale Portugalci ji i přes ratifikaci s Macaem po několik let nespojovali, ani ji nezahrnuli do čínsko-portugalské dohody a zavedli ji až v roce 1992 (tamtéž, s. 85).

3.2 Společná prohlášení

Společné čínsko-britské prohlášení i prohlášení čínsko-portugalské mají mnoho společných prvků. První společná vlastnost, kterou je možné vidět již na první pohled, je téměř stejná délka. Britské prohlášení je složeno z 8 bodů a 12 podbodů a portugalské má pouze o jeden bod méně. Velmi podobná si jsou obě prohlášení i obsahově. V prvním bodě mají obě prohlášení stanovené přesné datum předání. Dále se prohlášení shodují v podbodě ohledně autonomie – obě jednotky budou mít vysoký stupeň nezávislosti kromě oblasti zahraniční politiky a obrany. Také obě jednotky mají právo na výkonnou, legislativní a nezávislou soudní moc. Prohlášení se shodují i v podbodě ohledně vlády – vláda obou zvláštních území bude složena z místních obyvatel a předseda bude jmenován centrální čínskou vládou. Další podbody shodně pojednávají o možnosti navazovat vztahy s evropskou mateřskou zemí, o zachování ekonomických a sociálních systémů, a to včetně občanských práv a svobod. Také je v obou prohlášeních zahrnuta finanční otázka – obě jednotky mají nezávislé finance a centrální vláda ani z jedné jednotky nebude vybírat daně. Třetí bod v portugalském prohlášení a čtvrtý bod v tom britském pojednávají o zodpovědnosti obou evropských zemí za stav jednotek do předání – obě země musí zajistit, aby prosperita a stabilita v jednotkách do předání zůstaly zachovány. Zbylé 3-4 body jsou o vzájemných pojednáních mezi Čínou a druhou

stranou, kdy poslední bod v obou prohlášeních obsahuje informace ohledně závaznosti dokumentů.

3.3 Postoj obyvatel jednotek k Číně

Hongkong i Macao na přechod pod čínskou správu reagují velmi odlišně. Zatímco v Hongkongu se konají každoroční protesty, v Macau tyto společenské aktivity nejsou příliš běžné. Důvodů pro to může být několik, kdy prvním je již zmíněná absence makajské identity, a naopak silné národní cítění hongkongských občanů. Hongkongští občané mají vysoké povědomí o své identitě, mají silnou občanskou společnost s institucemi podporujícími svobodný tisk, a silné politické tradice, které se z většiny projevují v prostředí univerzit, s čímž souvisí i skutečnost, že většina iniciátorů jakýchkoliv hnutí a diskusí byli právě studenti. Macao toto společenské zázemí nemá. Nemá univerzity, ve kterých by politické dění hrálo takovou roli, a nemá ani organizace, které by nastolovaly téma nezávislosti a demokracie. S absencí národní identity by mohl souviset i fakt, že Macao dlouho mělo nejasný status, díky čemuž se psychicky od Číny nemohlo odtrhnout a identifikovat se s ideou vlastní samostatné společnosti.

Dalším důvodem je ekonomická závislost Macaa na pevninské Číně. Macao je dnes jednou z nejbohatších zemí světa a jeho HDP na obyvatele je dvakrát vyšší než HDP Hongkongu a osmkrát vyšší než Číny (Huisman 2016). Velká část

tohoto bohatství byla získána po předání pod čínskou správu, a to z kasin, jejichž většinu hráčů tvoří Číňané. Ekonomika Macaa proto z velké části závisí na bohatých návštěvnicích a turistech z Číny. Zatímco Hongkong má silnou ekonomickou základnu i bez čínských návštěvníků, kteří se hrnou na území, Macao nikoliv. Hongkongští obyvatelé si mohou „dovolit“, aby jejich anti-pekingské aktivity odradily čínské turisty, zatímco pro Macao by tyto aktivity byly příliš nákladné.

Dalším faktorem, který vysvětluje, proč nejsou proti-čínské aktivity v Macau tak běžné, je kladný vztah mezi Makajany a čínskými politiky. V roce 2014, kdy hongkongské deštníkové hnutí bylo v plném proudu se stovkami tisíc lidí protestují každý den, protestovali i Makajané. V Hongkongu byly žádány ideály jako demokracie a svoboda projevu, ale v Macau byl cíl mnohem jasnější: protestující vyžadovali stažení návrhu zákona, kterým by se zvýšily pravomoci předsedy vlády (Chief Executive). Jelikož se jednalo o mnohem menší hrozbu proti zájmům Peking, než byla touha Hongkongu po demokracii, a požadavek byl jasně a úzce vymezený, makajští demonstranti uspěli a návrh zákona byl stažen. Zatímco tento krok ze strany Číny vytvořil precedens pro účast veřejnosti v místní politice a velmi zvýšil důvěru makajského lidu v centrální vládu, v Hongkongu místí vláda i Peking odmítly iniciovat změny jakéhokoliv druhu, což způsobilo velký nárůst

nedůvěry obyvatelstva v místní politiku i čínskou vládu. Díky těmto vyjmenovaným skutečnostem se zdá být velmi nepravděpodobné, že by Hongkong a Čína dokázaly vytvořit homogenní subjekt, zatímco u dvojice Macao-Čína tento scénář tak nereálný není.

Závěr

Rozdíly i společné znaky se začaly rýsovat již v kolonizační době, kdy se nejvíce jednotky lišily důvodem kolonizace a začleněním Evropanů mezi ostatní obyvatelstvo. Britská kolonizace Hongkongu byla zahájena čistě z obchodních a strategických důvodů, což se odráželo i na společnosti, do které se britští obyvatelé příliš nezačleňovali. Portugalci do kolonizace vnesli i duchovní stránku, obeznámili asijské obyvatele s křesťanstvím a navazovali s nimi vřelejší vztahy. Vliv evropských zemí se projevil i během 2. světové války, kdy byl Hongkong plně okupován a Macao zůstalo díky neutralitě Portugalska také neutrální. Každá jednotka již v kolonizační době k Číně měla jiné vztahy díky vztahům příslušné evropské mocnosti s Čínou. Britové měli v Hongkongu velký vliv a velmi si jej střežili, zatímco Macao mělo po velmi dlouhou dobu nejasný status, díky čemuž zde měla Čína poměrně velký vliv. Tyto vztahy se promítly i do vyjednávání o předávání. Portugalci poprvé navrácení Macaa Číně nabídli již v 60. letech, kdy od této doby Čína Macao začala de facto spravovat, a vše kolem předání, jako byla vyjednávání či samotný předávací ceremoniál, se neslo ve velmi poklidném duchu. Odlišně probíhalo předání Hongkongu. Mezi Brity a Čínou dokonce vznikla i diplomatická válka o toto území, ale nakonec Britové prohlásili, že pro ně již nebude možné území nadále spravovat. Obě evropské země tedy s Čínou

udělaly kompromisy a byly podepsány dohody o předání jednotek, která se uskutečnila v 90. letech. Kromě blízkých termínů odevzdání se obě předání podobala i ve zmíněných dohodách, jejich znění jsou téměř totožná, zabývají se téměř shodnými body a podobná je i délka. I přes tyto zmíněné fakty nejspíše největší rozdíly nalezneme až v dění po 90. letech, kdy Čína již začíná rozšiřovat svůj vliv a obě jednotky k tomu zastávají naprosto odlišné postoje a mají na Číně rozdílnou závislost. Hongkong slouží jako vstupní brána západního kapitálu do Číny a je jednou z velmi mála cest, kterými se kapitál dá z Číny vyvést. Je tedy klíčovým finančním centrem v Asii a také má velmi rozvinuté služby. Úloha Macaa je daleko prostší, je hlavním hazardním centrem v Asii, kdy převážná většina hráčů pochází z Číny. Již jen z této úvahy je závislost jednotek na Číně zřejmá, což souvisí i s reakcemi obyvatel na rozpínavost ČLR. Zatímco v Macau jsou jakékoliv protesty spíše novější záležitostí, která ale stále není příliš častá a obvyklá, v Hongkongu jsou společenské reakce v podobě zmíněných protestů velmi pravidelnou událostí.

Bylo by logické, že Čína vezme protesty a postoje obyvatel jednotek vážně a svůj tlak sníží či se alespoň pokusí nalézt nějaký kompromis s hongkongskými občany. Přeci jen se upsala k určitým závazkům, které by měla ještě po několik

dekád plnit. Místo toho v loňském roce zakázala stranu pro větší nezávislost Hongkongu (HKNP) a v letošním roce v dubnu bylo odsouzeno osm z devíti lídrů deštíkového hnutí z roku 2014 (viz Perrone 2019). Je tedy zřejmé, že Čína žádné ústupky v nejbližší době nejspíš neuskuteční. Vzhledem k tomu, že do zachování současného systému zbývá ještě necelých 30 let, během kterých jistě Čína bude dále rozpínat svou moc, mohla by se nabídnout otázka, jak k celé situaci přistoupí ostatní státy. Dle mého názoru je se situací i s absolutní nadřazeností Číny Macao smířené, může od Číny více získat než ztratit, nicméně hongkongské občany čeká velmi nejistá doba.

Na první pohled se obě jednotky zdají velmi podobné, pro laika jsou to dvě malá území, která jsou a zároveň nejsou součástí Číny. S tímto pocitem jsem před více než 8 lety navštívila obě území i já. Při psaní práce jsem si zpětně vybavovala atmosféru v obou jednotkách a již od začátku jsem si uvědomovala zásadní rozdíl. Jako první jsem navštívila Hongkong. Pamatuji si plné ulice k prasknutí, že jste při chůzi po chodníku vždy o někoho zavadili ramenem. Denní doba nehrála příliš velkou roli, neustále zde bylo rušno. Většina Evropanů, kteří si ještě nepřivykli na změnu času, se odebírala do části města Lan Kwai Fong, která byla známá bary, které měly otevřeno až do rána přesně pro tuto skupinu návštěvníků. Všude na ulicích byly nejrůznější stánky se zbožím všeho druhu a převážně s jídlem, které

snad nikdy neměly zavřeno. Jakmile zvednete hlavu od těchto stánků a přeplněných ulic, uvidíte mrakodrapy nejrůznějších stylů a velikostí. Při přečtení nápisu na mrakodrazech, a především na těch nejmodernějších, si ihned uvědomíte hlavní význam Hongkongu, kterým je finančnictví – na každém rohu byla nějaká finanční kancelář či pobočka banky. Co se společnosti týče, bylo zde velmi rušno a k vidění zde byly nejrůznější národnosti. Hongkong jsem navštívila třikrát, můj dojem z něj byl pokaždé stejný, stejně pozitivní. Na vysokou frekvenci veškerého dění si rychle zvyknete, mezi všemi těmi lidmi rychle zapadnete a trochu se ztratíte.

Macao jsem měla možnost navštívit pouze jednou a odvezla jsem si z něj smíšené pocity. Přestože jsem v Macau strávila celý den, nepotkala jsem zde ani zdaleka tolik lidí, jako při jedné cestě v Hongkongu pouze do restaurace. Všude byly přepychové stavby, ale kromě pár turistických skupinek je nikdo neobdivoval. Celé jedno malé náměstí bylo téměř prázdné a téměř všechny podniky i restaurace zde byly přes den zavřené. Jakmile jsme vstoupili do kasina, měla jsem pocit, že jsem v jiném vesmíru. Hemžilo se to tam lidmi, kteří se nejdříve snažili si vše vyfotit a poté se netrpělivě hrnuli dovnitř. I Macao tak pro mě potvrdilo svůj význam, svou hlavní devízu, a to hazard.

Zdroje

BBC (2007). Macau protest turns violent. *BBC*. 1.7.2007 (<http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/6611245.stm>, 20.3.2019).

Beitler, Daniel (2019). In umbrella movement shadow, Macau students say they want democracy. *Macau Daily Times*. 7.1.2019 (<https://macaudailytimes.com.mo/in-umbrella-movement-shadow-macau-students-say-they-want-democracy.html>, 20.3.2019).

Beitler, Daniel (2016). 1-2-3 INCIDENT – 50TH ANNIVERSARY. *Macau Daily Times*. 5.12.2016 (<https://macaudailytimes.com.mo/1-2-3-incident-50th-anniversary-panelists-describe-riots-call-remembrance.html>, 29.3.2019).

Carroll, John M. (2007). *A Concise History of Hong Kong* (USA: Rowman and Littlefield Publishers INC.).

Census and Statistics Department - C&SD (2019). Hong Kong's trade in services statistics for 2017. *Census and Statistics Department – The Government of the Hong Kong Special Administrative Region*. 12.2.2019 (https://www.censtatd.gov.hk/press_release/pressReleaseDetail.jsp?charsetID=1&pressRID=4553, 15.2.2019).

CIA (2019). The World Factbook: Macau. *CIA*. 14.2.2019 (<https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/mc.html>, 20.3.2019).

CNN (2003). Huge protest fills HK streets. *CNN*. 2.7.2003 (<http://edition.cnn.com/2003/WORLD/asiapcf/east/07/01/hk.protest/>, 19.3.2019)

Cunha, Luís (2017). Macau Between Republics: Neither War nor Peace (1914-1918). *SciELO Portugal* 15 (1), nestránkováno.

Dominguez, Gabriel (2014). Macau's democracy referendum: 'A new headache for Beijing'. *DW*. 14.7.2014 (<https://www.dw.com/en/macaus-democracy-referendum-a-new-headache-for-beijing/a-17784932>, 20.3.2019).

Editors of Encyclopaedia Britannica (2019). Macau – administrative region, China. *Encyclopaedia Britannica* (<https://www.britannica.com/place/Macau-administrative-region-China>, 10.3.2019).

GCS – Government Information Bureau of Macau SAR Government (2018). *Economy* (https://www.gcs.gov.mo/files/factsheet/Economy_EN.pdf, 20.3.2019).

Generální konzulát České republiky v Hongkongu (2019 a). Jedna země, dva systémy. *MZV* (https://www.mzv.cz/hongkong/cz/hongkong/politicke_usporadani/index.html, 1.11.2018).

Generální konzulát České republiky v Hongkongu (2019 b). Macao – politické uspořádání. *MZV* (<https://www.mzv.cz/hongkong/cz/macao/politika/index.html>, 11.3.2019).

GovHK (2018). *Government Structure* (<https://www.gov.hk/en/about/govdirectory/govstructure.htm>, 1.2.2019).

GovHK (nedatováno). *Sino-British Negotiations and the Sino-British Joint Declaration* (https://www.basiclaw.gov.hk/en/publications/book/15anniversary_reunification_ch1_2.pdf, 29.3.2019).

Hao, Zhidong (2011). *Macau History and Society* (Hong Kong: Hong Kong University Press).

Hui, Lu (2007). Full Text of Sino-British Joint Declaration. *GOV.cn*. 14.6.2007 (http://www.gov.cn/english/2007-06/14/content_649468.htm, 29.3.2019).

Huisman, Rick (2016). Why prosperous Macau does not follow Hong Kong's gamble for independence. *The Perspective*. 10.11.2016 (<http://www.theperspective.se/?p=2284>, 20.3.2019)

Hume, Tim – Li, Zoe (2014). Hundreds arrested at sit-in following huge pro-democracy rally in Hong Kong. *CNN*. 4.9.2014 (<https://edition.cnn.com/2014/07/01/world/asia/hong-kong-democracy-protests/index.html>, 19.3.2019).

Chan, Ming K. – Postiglione, Gerard A. (1996). *The Hong Kong Reader: Passage to Chinese Sovereignty* (USA: An East Gate Book).

Chung-Yan, Chow (2016). What Roosevelt got right about China 70 years ago. *South China Morning Post*. 10.8.2016 (<https://www.scmp.com/week-asia/opinion/article/1999152/what-roosevelt-got-right-about-china-70-years-ago>, 20.1.2019).

Jurášová, Dominika (2018 a). Historie Hong Kongu: První osadníci. *Hongkong*. 18.5.2018 (<https://hongkong.smerasie.cz/historie-hong-kongu-prvni-osadnici/>, 25.10.2018).

Jurášová, Dominika (2018 b). Historie Hong Kongu: Opiové války. *Hongkong*. 18.5.2018 (<https://hongkong.smerasie.cz/historie-hong-kongu-opiove-valky/>, 28.10.2018).

Lau, Joyce (2012). Thousands Protest China's Plans for Hong Kong Schools. *NY Times*. 29.7.2012 (<https://www.nytimes.com/2012/07/30/world/asia/thousands-protest-chinas-curriculum-plans-for-hong-kong-schools.html>, 19.3.2019).

Mendes, Carmen Amado (2013). *Portugal, China and the Macau Negotiations, 1986-1999* (Hong Kong: Paramount Printing Co.).

Poon, Kit (2018). The Impasse Over Constitutional Reform: Negotiating Democracy in Hong Kong. In: Fong, Brian C.H. – Lui, Tai-Lok, *Hong Kong 20 Years after the Handover* (USA: Palgrave Macmillan), 3 — 19.

Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky (2018). *Ekonomická informácia o teritóriu: Hongkong* (<https://www.mzv.sk/documents/748032/620840/Hong+Kong++ekonomické+informácie+o+teritóriu+2018>, 1.2.2019).

Perrone, Alessio (2019). Umbrella Movement: Hong Kong jails eight leaders from pro-democracy protest. *Independent*. 24.4.2019 (<https://www.independent.co.uk/news/world/asia/umbrella-movement-hong-kong-protests-court-trial-china-a8883841.html>, 25.4.2019).

Ramzy, Austin – Wong, Alan (2014). Hong Kong Protesters Defy Officials' Call to Disperse. *NY Times*. 29.9.2014 (<https://www.nytimes.com/2014/09/30/world/asia/hong-kong-protests.html>, 19.3.2019).

River, Charles (2018). *Portuguese Macau* (USA: Lexington).

Strnad, Slavomír (2001). *Čínští tygři, čínští draci* (Olomouc: Votobia).

Špaček, Michal (nedatováno). Ekonomické dějiny britského pití čaje: Opiová válka. *Peníze.cz*. Nedatováno (<https://www.penize.cz/18948-ekonomicke-dejiny-britskeho-piti-caje-opiova-valka>, 25.10.2018).

United Nations (1988). *CHINA and PORTUGAL Joint Declaration on the question of Macao* (<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201498/volume-1498-I-25805-English.pdf>, 29.3.2019).

Wong, Jane K.C. (2019). Election process for CE Electoral Committee launched. *Macau Business*. 23.3.2019 (<https://www.macaubusiness.com/election-process-for-ce-electoral-committee-launched/>, 29.3.2019).

Yang, William (2018). China tightens grip on Hong Kong's pro-democracy movement. *DW*. 4.10.2018 (<https://www.dw.com/en/china-tightens-grip-on-hong-kongs-pro-democracy-movement/a-45750783>, 19.3.2019).

Resumé

This bachelor thesis deals with the differences between Hong Kong and Macau. The thesis is divided into three parts. The first part deals with the development of Hong Kong from the 18th century, when it became a colony of Britain, to the present. In the second part I deal with the development of Macau from the 16th century, when the Portuguese began to play an important role, until the present. In the third part I compare the facts about both units. I compare the features and events related to both units. I start with the comparison in the colonial era where I compare the beginning of the colonization or the relationship of Europeans to the rest of the population. Next, I compare everything about the handover of Hong Kong and Macau to China's administration, especially negotiations and contracts. At the end, I compare the current events in those special administrative units.